

«Затейники» 125 нче балаларның танып-белү-сөйләм үсешен өстенлекле гамәлгә ашыручы гомүмүстерешле балалар бакчасы» муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениясе

“Расльым” МБМББУ
“Затейники” 125 нчы катнаш
балалар бакчасы мөдире
А.А. Салтыкова

2023-2024 нче уку елына
10 нче уртанчылар төркеме өчен
тәрбиячеләрнең эш программасы

Тәрбияче:
Гарифуллина А.А.
Ахметшина А.В.

Яр Чаллы 2023

Эчтәлек

1. Кереш.....	3
1.1. 5 нче төркем турында белешмә.....	4
1.2. Оештырылган белем бирү эшчәнлегенә.....	6
2. Белем өлкәләре буенча комплекслы - тематик план	
2.1. “Физик үсеш”.....	8
2.2. “Социаль-шәхси үсеш”.....	15
2.3. “Танып белү үсеше”.....	28
2.4. “Сөйләм үсеше”.....	33
2.5. “Ижади – эстетик үсеш”.....	38
3. Милли – жирле компонент (НРК).....	45
4. Өти-әниләр белән эш.....	51
5. Материаль-техник база.....	52
6. Кулланылган әдәбият.....	58

Кереш

Уртанчылар төркеме өчен ясалган эш программасы, “Затейники” балалар бакчасының төп белем бирү программасына туры китерелеп ясалган. Элеге программа, федераль дәүләт белем бирү стандартының балалар бакчасы өчен кулланылган төп белем бирү программасының структурасына тәңгәлләштерелгән.

Белем бирүнең беренче баскычы булган мәктәпкәчә тәрбия учреждениеләренең эше дә көннән-көн яңара, матур традицияләргә байый. Педагоглар яшь буынны тәрбияләүдә яңа чаралар, белем бирүнең нәтижәле методларын эзлиләр, тәрбия эшендә халкыбызның күркәм традицияләренә, педагогик тәҗрибәсенә ныграк таяналар. Балаларның физик, интеллектуаль һәм шәхси үсешен тәэмин итү, иҗат мөмкинлекләрен ачу һәм үстерүгә зур игътибар бирелә.

Балаларга белем һәм тәрбия бирү эшчәнлегенә түбәндәге төп документларга таянып алып барыла:

- Указ Президента Российской Федерации от 7 мая 2018 г. № 204 «О национальных целях и стратегических задачах развития Российской Федерации на период до 2024 года»;
- Указ Президента Российской Федерации от 21 июля 2020 г. № 474 «О национальных целях развития Российской Федерации на период до 2030 года»;
- Указ Президента Российской Федерации от 9 ноября 2022 г. № 809 «Об утверждении основ государственной политики по сохранению и укреплению традиционных российских духовно-нравственных ценностей»
- Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;
- Федеральный закон от 31 июля 2020 г. № 304-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» по вопросам воспитания обучающихся»
- Федеральный закон от 24 сентября 2022 г. № 371-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» и статью 1 Федерального закона «Об обязательных требованиях в Российской Федерации»
- распоряжение Правительства Российской Федерации от 29 мая 2015 г. № 999-р «Об утверждении Стратегии развития воспитания в Российской Федерации на период до 2025 года»;
- федеральный государственный образовательный стандарт дошкольного образования (утвержден приказом Минобрнауки России от 17 октября 2013 г. № 1155, зарегистрировано в Минюсте России 14 ноября 2013 г., регистрационный № 30384; в редакции приказа Минпросвещения России от 8 ноября 2022 г. № 955, зарегистрировано в Минюсте России 6 февраля 2023 г., регистрационный № 72264);
- федеральная образовательная программа дошкольного образования (утверждена приказом Минпросвещения России от 25 ноября 2022 г. № 1028, зарегистрировано в Минюсте России 28 декабря 2022 г., регистрационный № 71847);
- Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам дошкольного образования (утверждена приказом Минпросвещения России от 31 июля 2020 года № 373, зарегистрировано в Минюсте России 31 августа 2020 г., регистрационный № 59599);
- Санитарные правила СП 2.4.3648-20 «Санитарно-эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 28 сентября 2020 г. № 28, зарегистрировано в Минюсте России 18 декабря 2020 г., регистрационный № 61573);
- Закон «Об образовании» Республики Татарстан №63-3 РТ от 22 июля 2013года;

- Закон Республики Татарстан «О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстана»
- Устав ДОУ;
- Положение об основной образовательной программе ДОУ.Төп белем бирү програмасы, балаларның яшь һәм индивидуаль үзенчәлекләрен үстерү максатыннан – “Нәфис-эстетик үсеш”, “Социаль-коммуникатив үсеш”, “Танып белү үсеше”, “Сөйләм үсеше” һәм “Физик үсеш” белем бирү өлкәләрен үз эченә ала.

Программаның максат һәм бурычлары

Программага куелган **максат** – мәктәпкәчә яшәтгә баланың тулы кыйммәтле яшәеше өчен уңай шартлар тудыру, шәхес культурасының нигезле жирлеген формалаштыру, шәхси һәм яшь үзенчәлекләренә яраклаштырып, физик һәм психик сыйфатларны төрле яклап үстерү, баланы хәзерге жәмгыятьтә яшәргә әзерләү.

Куелган максатка тулысынча ирешү өчен, түбәндәге **бурычлар** ярдәм итә:

- ❖ Балаларның сәламәтлеген саклау, аларның физик һәм психик үсешен тәмин итү.
- ❖ Тәрбия-белем бирү эшен гуманлаштыру.
- ❖ Халык традицияләренә, милли горөф гадәтләргә нигезләнеп балаларда эхлакый сыйфатлар тәрбияләү.
- ❖ Балаларның сәләтләрен ачу, юнәлеш бирү һәм үстерү өчен шартлар тудырып, нык белемле, зирәк акыллы шәхес формалаштыру.
- ❖ Балалар ижаты нәтижәләренә хөрмәт белән карау.
- ❖ Балалар бакчасы һәм башлангыч мәктәп эшендә дәвамчанлыкны саклау.

1.1. 10 нче төркем турында белешмә

№ 5 нче төркем – татар төркеме. Төркемдә 17 бала: 7 кыз һәм 10 малай йөри. Төркемдә - 4-5 яшьлек балалар.

Общее количество семей – 17, из них							
Семейное положение		Образовательный уровень		Социальный состав		Социальный статус	
Полная		Оба родителя имеют высшее образование		Служащие		Бюджетная сфера	
Неполная		1 высшее – 1 среднее специальное		Интеллигенция		Проблемные	
Многодетная		Оба родителя имеют среднее специальное образование		Рабочие		Опекунство	
		1 среднее специальное – 1 общее		Предприниматели		Имеющие детей-инвалидов	
		Оба родителя имеют среднее образование		Военнослужащие			

Төркемдә көндәлек режим балаларның яшь үзенчәлекләре һәм СанПин таләпләренә туры китереп төзелгән.

Режим дня в средней группе №10 на 2022-2023 учебный год

Приём детей, утренний фильтр.	6.00-6.30	Балаларны кабул итү, иртәнге фильтр
Прогулка, подготовка к утренней гимнастике	6.30-7.48	Иртәнге гимнастикага әзерлек,
Утренняя гимнастика	7.48-7.55	Иртәнге гимнастика
Подготовка к завтраку. Совместная деятельность Завтрак	7.55-8.30	Иртәнге ашка әзерлек, уртақ эшчәнлек. Иртәнге аш.
Игровая деятельность. Подготовка к образовательной деятельности. Совместная деятельность	8.30-9.00	Уен эшчәнлеге, балалар белән эшгә әзерләнү, уртақ эшчәнлек
ООД	9.00-10.30	Балалар белән эш
Второй завтрак.	9.30-9.35	Икенче иртәнге аш
Игровая самостоятельная деятельность. Совместная деятельность детей и взрослых Подготовка к прогулке, прогулка.	10.00-11.4	Балаларның мөстәкыйль уен эшчәнлеге. Саф һавага чыгыргы әзерлек, саф һавада булу.
Возвращение с прогулки, гигиенические процедуры, подготовка к обеду.	11.45-12.15	Урамнан керү, су процедуралары, төшке ашка әзерлек.
Обед	12.15-12.35	Төшке аш.
Гигиенические процедуры, сон.	12.35-15.00	Су процедуралары, көндөзгә йокы
Пробуждение, оздоровительные мероприятия, подготовка к полднику, полдник	15.00-15.20	Йокыдан уяну, чыныктыру чаралары, көндөзгә ашка әзерлек, көндөзгә аш.
Индивидуальная работа, игры малой подвижности, самостоятельная деятельность детей под наблюдением воспитателя.	15.20-16.00	Шәхси эшчәнлек, аз хәрәкәтле уеннар, тәрбияче күзәтү астында мөстәкыйль эшчәнлек.
Гигиенические процедуры, подготовка к ужину.	16.00-16.17	Су процедуралары, кичке ашка әзерлек.
Ужин	16.17-16.37	Кичке аш
Гигиенические процедуры, подготовка К вечерней прогулке.	16.37-17.00	Су процедуралары, кичке саф һавага чыгарага әзерлек
Прогулка, уход детей домой	17.00-18.00	Кичке саф һавада булу, балаларны өйләренә озату.

Примечание:

Продолжительность прогулки сокращается при температуре воздуха ниже минус 15°C и скорости ветра более 7 м/с.

ФГОС таләпләренә туры килгән белем өлкәләреннән чыгып, балаларның яшь үзенчәлекләре һәм СанПин таләпләренә туры китереп, **атналык оештырылган белем бирү эшчәнлегенә** төзелде.

Балалар белән эш
10 нче төркем (4-5 яшь, уртанчылар)
2023-2024 нче уку елына

Дүшәмбе	Сишәмбе	Чәршәмбе	Пәнжешәмбе	Жомга
8.40-9.00 Физик культура	9.00-9.20 Иң гади математик кузауллауларны формалаштыру	9.25-9.45 Физик культура	8.30-8.50 Сөйләм телен үстерү (Туган тел)	9.00-9.20 Әвәләү/киспеп ябыштыру
9.10-9.30 Рәсем		9.55-10.15 Сөйләм телен үстерү	9.00-9.20 Сөйләм телен үстерү (Туган тел)	10.00-10.20 Физик культура (саф һавада)
	9.30-9.50 Музыка		9.30-9.50 Музыка	

1.2. Оештырылган белем бирү эшчәнлегенә

8 нче төркем Н.Е. Вераксы, Т.С. Комарова, М.А. Васильева редакциясе астындагы “От рождения до школы” программасы буенча эшли. Бу программа ФГОС таләпләренә туры китереп төзелгән. Шушы программдан чыгып төркемдә белем эшчәнлегенә атналык тематикасы төзелде:

Эшчәнлегенә атналык тематикасы уртанчылар төркеменә 2023-2024 уку елына

Атна темасы	Вакыт
Белем көне	04.09-08.09
Исәнме, балалар бакчасы	11.09- 15.09
Исәнме, көз	18.09-22.09
Авылда көз	25.09- 29.09
Яшелчә һәм жиләк-жимеш	02.10- 06.10
Урманда көз	09.10- 13.10
Мин сәламәт кеше	16.10-20.10
Мин һәм минем гаилә	23.10- 27.10
Минем шәһәр	30.10-03.11
Транспорт төрләре	06.11 – 10.11
Гөнәрләр илендә	13.11- 17.11
Ап-ак кар яуды..	20.11-24.11
Мониторинг	27.11-01.12
	04.12-08.12

Авылда кыш	11.12-15.12
Урманда кыш	18.12 -22.12
Яңа ел якынлаша	25.12-29.12
Кайда гел кыш?	09.01-12.01
Кышкы уен төрләрә	15.01-19.01
Яшь тәҗрибәчеләр	22.01-26.01
Савыт-саба	29.01-02.02
Йорт жиһазлары	05.02-09.02
Әти кебек булырга теләм	12.02-16.02
Туган тел көне	19.02-23.02
Сакчылар көне	26.02-02.03
Әниләр бәйрәме!	05.03-09.03
Халык уенчыгы	12.03-16.03
Без капка янында!	19.03-23.03
Яз житте, гөрләвекләр ага	26.03-30.03
Яшь космонавтлар	02.04-06.04
Мониторинг	09.04-13.04
	16.04-20.04
Авылда яз	23.04-27.04
Урманда яз	30.04-04.05
Жинү көне	07.05-11.05
Тиздән жәй	14.05-18.05
Күпме қояш, күпме жылы тарата яз	21.05-25.05
Жәй һәм жәйге уеннар	28.05-31.05

ФГОС таләпләренә туры китереп оештырылган **белем бирү өлкәләре** түбәндәгечә:

Оештырылган белем бирү өлкәләре	Саны
Танып белү үсеше. Төзү һәм тәҗрибә эшчәнлеге. ФЭМП һәм әйләнә – тирә белән танышу	4
Сөйләм эшчәнлеге (матур әдәбият белән танышу)	1
Ижади – эстетик үсеш. Сәнгать үсеше. Рәсем, ябыштыру. Жыр	0,5 /0,5 2
Физик үсеш (Физик культура, сәламәтлек)	3
Социаль– шәхсиүсеш (Хезмәт һәм куркынычсызлык, социальләштерү) интеграция эчендә	
Барлығы:	11

2. Белем өлкэләре буенча комплекслы - тематик план

2.1. «ФИЗИК ҮСЕШ»

СӘЛАМӘТЛЕК

Аңлатма язуы

«Сәламәтлек» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларның сәламәтлеген саклау, аларда сәламәтлек культурасы нигезләрен формалаштыру максатларын тормышка ашыруга юнәлдерелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Балаларның физик һәм психик сәламәтлекләрен ныгыту буенча эшнә; оешма төрән һәм тибын, булган шартларны, төркем тулылыгын, балаларның сәламәтлек һәм үсеш үзәнчәлекләрен, шулай ук төбәктәге климатик һәм ел фасыллары үзәнчәлекләрен исәпкә алып, бала организмын чыныктыру эшен дәвам итү.

Шәхси гигиена процесслары турындагы күзаллауларын баету. Гигиена нормалары һәм кагыйдәләрен аңлы һәм мөстәкыйль рәвештә үтәүләренә ирешү.

Гади һәм чиста киенү, киёмнәренә тәртипләп төрү, бүлмәдә чиста аяк киёмнәдә йөрү күнекмәләрен үстерү.

Ашаганчы һәм ашагач, пычрангач, туалеттан соң кулларын мөстәкыйль рәвештә юарга, тешләрен чистартырга, ашаганнан соң авызын чайкарга, йоклар алдыннан аякларын юарга гадәтләндерү.

Пөхтә ашау күнекмәләрен камилләштерү: ризыкны аслап кына алу, тавышсыз гына ашау, бик кайнар ризык ашамау, коймау, савыт-сабаны дөрес файдалану.

Милли ризыклар һәм эчемлекләр (умач, татарча азу, казам пылавы, кара жимеш һәм өрекле чәй, хуш исле чәй һ. б.) белән таныштыру.

Бала организмы өчен кирәк булган витаминнар турында күзаллау булдыру. Ризык кабул итү режимын үтәү, жиләк- жимеш, яшелчә, балык һәм сөт ризыкларын (кайнаган сөт, кефир, корт), ит һәм башка файдалы ашамлыкларны куллануға ихтыяж тәрбияләү.

«Сәламәтлек» һәм «авыру» төшенчәләре, халык медицинасының кайбер чаралары белән таныштыру. Бәрелгәндә, киселгәндә үз-үзең һәм башка балаларга элементар ярдәм күрсәтү, үз сәламәтлегенә турында кайгырту күнекмәләре формалаштыру.

ЙОКЫДАН УЯНУ ГИМНАСТИКАСЫ

Комплекслы-тематик план

ай	Гимнастика
сентябрь	«Уяну» Йокы качты тәрәздән, йөгәрде юллардан, Ә без синен белән уяндык, уяндык та елмайдык (киерелү) Башта күзләрен берсен ачтык, аннары икенчесен, Кулларны күтәрәп төшердек, велосипед әйләндердек. Уңга-сулга борылдык, аннары сикереп тордык.
октябрь	«Хәерле иртә» Хәерле иртә, күзләр. Сөз уяндыгызмы?(күзләргә массаж. Бармаклар белән бинокль ясап, як-якка карыйлар) Хәерле иртә, колаклар. Сөз уяндыгызмы?(колакларга массаж. Учны колакларга куялар (“Чебурашка”), як-якны тыңлыйлар) Хәерле иртә, куллар. Сөз уяндыгызмы?(кулларның башта берсенә, аннан икенчесенә массаж. “Пропеллер” күнегүе) Хәерле иртә, аяклар. Сөз уяндыгызмы?(аякларның башта берсенә, аннан икенчесенә массаж. “Велосипед” күнегүе)

	Хэерле иргэ, кояш. Мин уяндым!(кулларны сузып киерелү)
ноябрь	<p>Өйдөгез, бергэлэп, басабыз, Кулларны ян – якка сузабыз. Аннары бөгелэбез, бергэлэп тураябыз. Кулларны күтэрэбез, Кояшка сэлэм юллийбыз. Кулларны качырабыз, Аннары аларны бергэлэп эзлибез. Уңга карыйк, Сулга борылыйк. Утырабыз, торабыз. Үкчэгэ дә басыбыз, Аяк очларына басып, Кояшка үрелэбез.</p>
декабрь	<p>«Без шулай итэбез» Без йоклап тордык, бераз уйнарга булдык. Башны иябез алга, уңга, сулга борабыз, Аннан карап торабыз. Иң өслэрен сикертэбез, кулларны биетэбез. Бер алга, бер артка сузып, Күңелле ял итэбез. Аннары без чүгэлибез, тезлэрне кочаклыйбыз. Башны алга яшереп, без ападан качабыз.</p>
январь	<p>«Пескэй » 1. “Пескэй уяна”. Ятып, бергэ уң аякны һәм сул кулны күтэрэләр, төшерэләр. Аннан сул аякны һәм уң кулны күтэрэләр, төшерэләр. Аннан 2 кулны һәм 2 аякны бергэ күтэрэләр, төшерэләр. 4-5 тапкыр кабатларга. 2. «Пескэй сөенэ». Үрмэләү позасына керергә. Башны күтэргә, умыртка сөяген бөгэргә. Тирән сулыш алырга. 4-5 тапкыр кабатларга. 3.«Пескэй ачулана ». Үрмэләү позасына керергә. Иякне күкрәккә тидерергә, арканы бөгэргә. Тирән сулыш алырга. 4-5 тапкыр кабатларга. 4. “Пескэй сузыла” Сузылу күнегүе. 5. “Пескэй сикерә” Сикерү.</p>
февраль	<p>“Чэчэк” Чэчэк йоклый, Чэчэк уяна. (киерелү күнегүләре)</p>

	<p>Иртэнге кояшка Ул бик куана. (урында сикерү) Кояшка сузыла (аяк очларына басып, сузылалар) Кояшка үрелә (аяк очларына басып, сузылалар) Күбәләк дустына (кулларны канатлар каккан кебек жилпиләр) Сәлам өләшә (сәлам бирәләр)</p>
март	<p>Без уяндык, (киерелү күнегүләре) Күзләрне ачтык, (күзләрен ачалар) Аякларны суздык (аякларын сузып, селкетәләр) Аларны да уяттык! Ян –якка борылып (басып, ян –якка борылалар) Кояшка без карадык. (аяк очларына басып, сузылалар) Якты көнгә сокланып, Матур итеп елмайдык. (ян – якка борылып, елмаялар) Сикереп тә алдык (сикерү күнегүләре) Йөгәрдек тә (урында йөгәрү) Хәзер инде без Уйнарга бергә эзер! (үз-үзеңне кочу)</p>
апрель	<p>Аякларың тыпырдат (аякларны тыпырдаталар) Кулларыңны чәбәклә.(кулларны чәбәклиләр) Бер монда, бер монда, Кыен эш түгел бер дә. (ян-якка борылып кулларны чәбәклиләр) Башың аска иеп ал, (башларын бер иеп, бер күтәрәләр) Кулларыңны болгап ал. (йөзү күнегүләре) Бер монда, бер монда, Кулларыңны болгап ал.(ян- якка борылып, йөзү күнегүләре эшлиләр) Бу дустың белән күреш, (уңга борылып, сәләм юллылар, елмаялар) Бу дустың белән күреш.(сулга борылып, сәләм юллылар, елмаялар) Йә иптәш, йә, әйлән, (урында сикереп, әйләнәләр) Бик кыен түгел бу эш.</p>
май	<p>Нәниләр бара тигез юл буйлап. (урында атлыйлар) Тигез юл буйлап, ашыкмый атлап. (урында атлыйлар) Зур-зур ташларны Сикереп үтәләр. (урында сикерәләр) Уңга да баралар, сулга да баралар, (уңга – сулга борылу күнегүләре)</p>

Су аша йөзеп, (йөзү күнегүләре)
ярга чыгалар. (сулыш алу күнегәләре)

ФИЗИК КУЛЬТУРА

Аңлатма язуы

«Физик культура» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларда физик культурага кызыксыну һәм аңлы караш, гар-монияле физик үсеш формалаштыру максатларын тормышка ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели. Балаларда хәрәкәт активлыгына ихтыяж формалаштыру. Яшьтәшләре белән зур булмаган төркемнәрдә, үзләре белеп, татар халык уеннарын оештыруда мөстәкыйльлекләрен үстерү. Кагыйдәләрен мөстәкыйль рәвештә үтәргә өйрәтү. Хәрәкәтләнү тәҗрибәсен баеп. Хәрәкәтле уеннарда балаларның ижади сәләтләрен (уен вариантлары, катнаш хәрәкәтләр уйлап чыгару) үстерү.

САФ ҖАДА ХӘРӘКӘТЛЕ УЕННАР

Хәрәкәтле уеннар балаларның физик үсешенә булыша, сәламәтлекләрен ныгыта, хәрәкәт координациясен яхшырта. Әлегә уеннар ярдәмендә бала тырыш, көчле, сәләтле, нык ихтыярлы булып үсә. Бу уеннарны уйнаганда билгеле бер кагыйдәләрен үтәлү мәҗбүрилегенә балаларны тәртипкә, үз эш гамәлләр, хәрәкәтләрен барларга өйрәтә. Уенның шартларын истә калдыру аша балаларда күзәтүчәнлек тәрбияләнә, истә калдыру сәләте, хәтер эшчәнлегенә яхшыра. Уен бапрышанда балалар бергәләп уйнау, хәрәкәт итү, ситуацияне хәл итү кебек күнекмәләргә өйрәнәләр, башка балалар арасында үзненә тоту, гомуми кагыйдәләргә буйсыну кебек тәртип кагыйдәләрен үзләштерәләр.

Комплекслы-тематик план

Ай	Атна	Тема	Бурычлар
сентябрь	I	«Аю өне янында» ”Куянар һәм бүре”	Сикерү күнекмәләрен үстерү, сыгынучанлыкны, җитезлекне булдыру, сигнал буенча хәрәкәтләрен төгәл башкарырга өйрәтү.
	II	«Светофор һәм автомобиль»	Бирелгән темп белән хәрәкәтләнүгә өйрәтүгә давам итү. Юлдагы куркынычсызлык кагыйдәләрен ныгыту.
		«Трамвай»	Игътибарлыкларын тупларга күнектәрү, түземлек тәрбияләү, уен кагыйдәсен үтәргә өйрәтү.
	III	«Огурчик» “Көтүчә һәм көтү”	Йөгерү тизлеген үстерү, сигнал буенча хәрәкәт итү, шигыр сүзләренә туры китереп уйнау, күзәтүчәнлекне үстерү.
IV	«Песи һәм тычкан»	Пространствода ориентлашу, бәрелми – төртелми уйнауны булдыру.	
	«Очкычлар»	Төрле юнәлештә йөгерү күнекмәләрен системалаштыру, дус –тату уйнауны булдыру.	
Октябрь	I	“Ябалак”	Игътибарлык, кыюлык, җитезлек кебек матур сыйфатлар тәрбияләү, шигыр сүзләренә туры китереп уйнау.
		“Төсле автомобиль”	Юл йөрү кагыйдәләрен ныгыту, төсләр турында белемнәрен камилләштерү, сигнал буенча хәрәкәтләнүгә булдыру
	II	“Кыңгырау”	Дус – тату уйнауны булдыру, түгәрәк тирәли сигнал буенча йөгерү күнекмәләрен, тизлекне үстерү,

		“Инеш аша сикереп чык”	Урыннан 2 аякта ераклыкка сикерү күнекмэләрен камилләштерү, кыюлык тәрбияләү
	III	“Куяннар”	Сикерү күнекмэләрен камилләштерү, уен барышында иптәше белән хәрәкәтләрне яраклаштырып башкару күнекмәсен үстерү.
		“Машиналар һәм жәяүлеләр”	Юл йөрү кагыйдәләре турында белемнәрен ныгыту, тирә-якта ориентлашу күнекмәсен үстерү, игъбарлылык тәрбияләү
	IV	“Беренче булып бас”	Игъбарлылык тәрбияләү, тырышлык, максатчанлык кебек яхшы сыйфатларны үстерү, физик активлыгын камилләштерү.
		“Аю-бүре”	Йөгәреклек һәм житезлек сәләтен үстерү, сүзләргә туры китереп хәрәкәтләр ясау.
ноябрь	I	“Казлар - аккошлар”	Игътибарлыкларын, хәтерен, кузаллауларын үстерү, рольләренә бүлешкәннән соң дәрәҗә башкаруны булдыру, пространствода бәрелешмичә төрле юнәлештә йөгәрү күнекмәләрен камилләштерү.
		“Сиздермичә йөгәреп үт”	Сизгерлек булдыру, дус –тату унарга өйрәтүне дәвам итү.
	II	“Тавык кетәклегендә төлке”	Житезлек, өлгерлек тәрбияләү, тиз йөгәрү, сикереп менү күнекмәләрен бирү.
		“Үз төсеңне тап”	Хәтерне, житезлекне үстерү, балаларны иптәшләренә карата кайгыртучан, игътибарлы, ярдәмчел булырга өйрәтүне дәвам итү, кешелекчелек хисләре тәрбияләү.
	III	“Көн-төн”	Коллективта бергә уйнау теләге уяту, пространствода ориентлашу булдыру, сигналларга игътибар итү, ишетү сәләтен үстерү.
		«Светофор һәм автомобиль»	Бирелгән темп белән хәрәкәтләнәргә өйрәтүне дәвам итү. Юлдагы куркынычсызлык кагыйдәләрен ныгыту.
	IV	“Бүләкләр”	Балаларны бер-берсе белән аңлашып кирәк чакта ярдәм итеп уйнарга өйрәтүне дәвам итү, хәрәкәт активлыгын үстерү.
		“Әбәк”	Игътибарлыкларын, хәтерен, кузаллауларын үстерү, рольләренә бүлешкәннән соң дәрәҗә башкаруны булдыру, пространствода бәрелешмичә төрле юнәлештә йөгәрү күнекмәләрен камилләштерү.
декабрь	I	“Песи һәм кошчыклар”	Хәрәкәт координациясен, житезлекне үстерү, уен белән кызыксындыру булдыру.
		“Кайда шалтыраттылар”	Ишетү сәләтен үстерү, реакцияләренә тизлеген көчәйтү.
	II	“Кем беренче?”	Йөгәрү тизлеген үстерү, максатка ирешүчәнлек кебек яхшы сыйфатлар тәрбияләү.
		“Машиналар һәм жәяүлеләр”	Юл йөрү кагыйдәләре турында белемнәрен ныгыту, тирә-якта ориентлашу күнекмәсен үстерү, игъбарлылык тәрбияләү

	III	“Аучы һәм куяннар”	Сабырлык, житезлек, хәрәкәт активлыгы тәрбияләү, пространствода ориентлашу булдыру, рольләренә бүлешеп уйнау күнекмәләрен үстерү.
		“Кегляны аудар”	Төзлекне, тырыш, көчле, сәләтле, нык ихтыярлы булып үсүләренә этәргеч бирү.
	IV	“Мине куып жит”	Житезлекләрен үстерү, бер – бер артлы йөгерү күнекмәләрен булдыру.
		“Тавык кетәклегендә төлке”	Житезлек, өлгерлек тәрбияләү, тиз йөгерү, сикереп менү күнекмәләрен бирү.
январь	I	“Миңлебай”	Яшьтәшләре белән зур булмаган төркемнәрдә, үзләре белеп, татар халык уеннарын оештыруда мөстәкыйльлекләрен үстерү, уен кагыйдәсен үтәүне булдыру.
		“Аксак төлке”	Бер аякта сикерү күнекмәләрен үстерү, житезлек тәрбияләүне дәвам итү.
	II	“Энә һәм жеп”	Житезлек, өлгерлек тәрбияләү, бер-бер артлы йөгерү күнекмәләрен үстерү.
		“Бүре һәм сакрыклар”	Түгәрәккә басарга, күмәк уйнарга, хәрәкәтләренә дәрәҗә итеп башкарырга күнектерүне дәвам итү.
	III	“Оядагы кошлар”	Сизгерлек, сигнал буенча хәрәкәт итү күнекмәләрен тәрбияләү.
		“Үз парыңны тап”	Төрле юнәлештә йөгереп, сигнал булгач, үз парыңны табу күнекмәләрен үстерү, дус – тату уйнауны булдыруны дәвам итү.
	IV	“Чүлмәк сатам”	Яшьтәшләре белән зур булмаган төркемнәрдә, үзләре белеп, татар халык уеннарын оештыруда мөстәкыйльлекләрен үстерү, уен кагыйдәсен үтәүне булдыру.
		“Тизрәк түгәрәккә кер”	Музыканы игътибар белән тыңлау күнекмәләре булдыру, музыка туктагач тәгәрәк эченә кереп басарга өйрәтү, житезлек, хәрәкәт активлыгын формалаштыру.
февраль	I	“Машиналар һәм жәяүлеләр”	Юл йөрү кагыйдәләре турында белемнәрен ныгыту, тирә-якта ориентлашу күнекмәсен үстерү, игътибарлылык тәрбияләү.
		“Кегляны аудар”	Төзлекне, тырыш, көчле, сәләтле, нык ихтыярлы булып үсүләренә этәргеч бирү.
	II	“Төлке килә”	Сигнал буенча хәрәкәтләнү күнекмәләрен камилләштерү, сизгерлекләрен үстерү.
		“Кыш бабай”	Сизгерлек, сигнал буенча хәрәкәт итү күнекмәләрен тәрбияләү.
	III	“Чаналар белән ярыш”	Житезлекне, тизлекне булдыруны дәвам итү, дус – тату уйнау теләкләре тудыру.
		“Соры бүре”	Күмәк уенда катнашасы килү теләге уяту, сак атлап йөрүче бүре образын хәрәкәтләр аша чагылдырырга омтылыш тудыру.
	IV	“Кошлар очалар”	Хәрәкәт тизлеген үстерүне дәвам итү, төрле юнәлештә очу күнегүләрен башкарып йөгерү, сигналларга игътибар итүне булдыру.
		“Светофор”	Светофорның төсләре турындагы белемнәрен ныгыту, игътибарларын үстерү, уйлап эш итәргә өйрәтү.

март	I	“Кем әйберне тизрәк күчерә?”	Тизлек, сизгерлек үстерү, дус –тату уйнауны булдыруны дәвам итү, күрсәтелгән хәрәкәтләрне төгәл итеп башкарырга өйрәтүне дәвам итү.
		“Тизрәк түгәрәккә кер”	Музыканы игътибар белән тыңлау күнекмәләре булдыру, музыка туктагач тәгәрәк эченә кереп басарга өйрәтү, житезлек, хәрәкәт активлыгын формалаштыру.
	II	“Инеш аша сикереп чык”	Урыннан 2 аякта ераклыкка сикерү күнекмәләрен камилләштерү, кыюлык тәрбияләү.
		“Үрдәк атыш”	Тупны тотарга, туптан качарга өйрәтүне дәвам итү, төз атуны булдыру, балаларның хәрәкәтчәнлекләрен, житезлекләрен үстерү.
	III	“Флагка кадәр сикер”	Сикерү күнекмәләрен үстерү, сыгынучанлык, чыдамлылык булдыру, бирелгән темп белән хәрәкәтләнәргә өйрәтүне дәвам итү.
		«Төсләр сату»	Йөгөрү тизлеген үстерү, пространствода ориентлашу күнекмәләрен, төсләр турында белемнәрен камилләштерүне дәвам итү.
	IV	“Үз парыңны тап”	Төрле юнәлештә йөгерең, сигнал булгач, үз парыңны табу күнекмәләрен үстерү, дус – тату уйнауны булдыруны дәвам итү.
		“Миңлебай”	Яшьтәшләре белән зур булмаган төркемнәрдә, үзләре белеп, татар халык уеннарын оештыруда мөстәкыйльлекләрен үстерү, уен кагыйдәсен үтәүне булдыру.
апрель	I	“Бүре һәм сакрыклар”	Түгәрәккә басарга, күмәк уйнарга, хәрәкәтләрне дөрес итеп башкарырга күнектерүне дәвам итү.
		“Тупны тәгәрәт”	Тупны предметлар аша тәгәрәтү, максатка ирешүчәнлек, башлаган эшне азагына кадәр эшләп чыгу күнекмәләрен үстерү.
	II	“Челән белән бакалар”	Сикерү тизлеген үстерү, сигнал буенча хәрәкәт итү, пространствода ориентлашу, тизлек булдыруны дәвам итү.
		“Флагка кадәр йөгөр”	Йөгөрү тизлеген үстерүне дәвам итү, бер – бер артлы сигнал буенча йөгөрү күнекмәләрен камилләштерү.
	III	“Тавык кетәклегендә төлке”	Житезлек, өлгерлек тәрбияләү, тиз йөгөрү, сикереп менү күнекмәләрен бирү өстендә эшне дәвам итү.
		“Әбәк”	Игътибарлыklarын, хәтерен, кузаллауларын үстерү, рольләрен бүлешкәннән соң дөрес башкаруны булдыру, пространствода бәрелешмичә төрле юнәлештә йөгөрү күнекмәләрен камилләштерү.
	IV	“Бал кортлары”	Йөгөрү күнекмәләрен үстерүне дәвам итү, пространствода ориентлашуны камилләштерү.
		“Куяңнар”	Сикерү күнекмәләрен камилләштерү, уен барышында иптәше белән хәрәкәтләрне яраклаштырып башкару күнекмәсен үстерү.

май	I	“Беренче булып бас”	Игъбарлылык тәрбияләү, тырышлык, максатчанлык кебек яхшы сыйфатларны үстерү, физик активлыгын камилләштерү.
		“Тупны, сикертеп, алып бар”	Тупны сикертеп алып барырга өйрәтә башлау, максатчанлык, батырлык сыйфатлары тәрбияләү.
	II	«Трамвай»	Игътибарлыкларын тупларга күнектерү, түземлек тәрбияләү, уен кагыйдәсен үтәргә өйрәтү.
		“Буш урын”	Күзәтүчәнлекләрен, игътибарлыкларын үстерү, этешми-төртешми уйнау күнекмәләрен камилләштерү.
	III	“Чүлмәк сатам”	Яшьтәшләре белән зур булмаган төркемнәрдә, үзләре белеп, татар халык уеннарын оештыруда мөстәкыйльлекләрен үстерү, уен кагыйдәсен үтәүне булдыру.
		“Очкычлар”	Төрле юнәлештә йөгөрү күнекмәләрен системалаштыру, дус –тату уйнауны булдыру.
	IV	“Тизрәк түгәрәккә кер”	Музыканы игътибар белән тыңлау күнекмәләре булдыру, музыка туктагач тәгәрәк эченә кереп басарга өйрәтү, житезлек, хәрәкәт активлыгын формалаштыру.
		“Соры бүре”	Күмәк уенда катнашасы килү теләге уяту, сак атлап йөрүче бүре образын хәрәкәтләр аша чагылдырырга омтылыш тудыру.

2.2. «СОЦИАЛЬ-ШӘХСИҮСЕШ»

ХЕЗМӘТ

Аңлатма язуы

«Хезмәт» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларда хезмәткә уңай мөнәсәбәт формалаштыру максатын тормышка ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Татар халык әкиятләре ярдәмендә хезмәт эшчәнлегенә турында күзаллаулар формалаштыру. Баланың эш барышын татар шагыйрьләренә хезмәт турындагы шигърьләре белән бәйләү.

Балаларга аңлаешлы һөнәрләр (төзүче, электрик, сантехник һ. б.) белән таныштыруны давам итү. Өлкәннәренә хезмәт чичәнлегенә мәгънәсе турында күзаллаулар формалаштыру. Хезмәт эшчәнлегенә төп бурычы булып тора. Бу бурычны тормышка ашыру түбәндәге мәсьәләләргә чыгу аша башкарыла:

- зурлар хезмәткә белән танышу, хезмәтнең жәмкыяткә кирәклегенә һәм файдасы турында күзаллауларын формалаштыру һәм кеше хезмәтенә хөрмәт, хезмәтнең нәтижәсенә сак караш тәрбияләү;
- балаларның хезмәт эшчәнлеген оештыру, эш тәҗрибәсе, эшнә оештыру, зурлар һәм яшьтәшләре белән үзара уңай мөнәсәбәтләр урнаштыру күнекмәләрен камилләштерү.

Комплекслы-тематик план

Тема	Интеграция
Сентябрь	
<p>1. Үзлегеннен киенү – чишенү, киёмнәрне шкапка тәртип белән жыеп кую күнекмәләрен формалаштыру.</p> <p>2. Балаларны төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру буенча кызыксындыру.</p> <p>3. Үзлегеннен бүлмә һәм жирлек гөлләренә су сибү теләкләрен уяту.</p> <p>4. Балаларның кул эшләренә теләкләрен уяту: тәрбиячегә китапларны һәм дидактик материалларны ремонтларга булышу.</p>	<p><i>Уку:</i> профессияләр турында хикәяләр уку, шофёр профессиясе буенча рәсемнәр карау</p> <p><i>Аралашу:</i> балалар бакчасынба азык – төлек алып килүче машиналарны күзәтү, күргәннәр буенча әңгәмә оештыру.</p>
Октябрь	
<p>1. Үзлегеннен киенү – чишенү, киёмнәрне шкапка тәртип белән жыеп кую күнекмәләрен камилләштерү.</p> <p>2. Үзлегеннен төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен өйрәнүне дәртлөндерү.</p> <p>3. Балаларда балалар бакчасы хезмәткәрләренә ярдәм итү теләкләрен уяту (урындыклар һәм өстәлләр өстеннән тузан сөртү, сөлгеләрне һәм урын – жир өстен алмаштырырга ярдәм итү).</p> <p>4. Өстәлне иртәнге һәм көндөзгә ашка әзерләргә ярдәм итү теләкләрен формалаштыру (клакларны, чәнечкеләрне, стаканнарны кую).</p> <p>5. Сюжетлы-рольле уен «Шофёр»</p>	<p><i>Сәламәтлек:</i> үз – үзеңне тәртиптә тотарга кызыксындыру, шәхси гигиена таләпләрен үтәргә өйрәтү.</p> <p><i>Куркынычсызлык:</i> хезмәт кирәк – яракларыннан дәрес куллану һәм аларны дәрес урнаштыру күнекмәләрен формалаштыру.</p>
Ноябрь	
<p>1. Үзлегеннен киенү – чишенү, киёмнәрне шкапка тәртип белән жыеп кую күнекмәләрен камилләштерү не дәвам итү, курчак киёмнәрен юу һәм киптерергә өйрәтү.</p> <p>2. Үзлегеннен төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен өйрәнүне системалаштыру.</p> <p>3. Балаларны бүлмә гөлләрен утырту һәм аларны тәрбияләү өстендә эшләүне тарту.</p>	<p><i>Уку:</i> повар профессиясе турында хикәяләр уку, рәсемнәр карау.</p> <p><i>Аралашу:</i> балалар бакчасы кухнясына экскурсия, повар эшен күзәткәннән соң, хикәя төзәргә өйрәтү.</p> <p><i>Социальләштерү:</i> кушылган эшкә карата җаваплылык формалаштыру .</p>
Декабрь	

<p>1. Үзлегеннән киенү – чишенү, киёмнәрне шкапка тәртип белән жыеп кую күнекмәләрен системалаштыру.</p> <p>2. Үзлегеннән төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен камилләштерү (сезонлы эш–жирлекне кардан арындыру) .</p> <p>3. «Кухняда поварлар эше» дигән экскурсияне дәвам итү.</p>	<p><i>Социальләштерү:</i> балаларны шәхси һәм төркемләп кушылган эшләргә үтәргә тарту, бер – берсе арасында тәрбияче ярдәме белән эшне бүлгәргә өйрәтү.</p> <p><i>Уку:</i> зурлар хезмәтенең кирәкчелеге турында хикәяләр уку, зурлар хезмәтен хөрмәт итү турында үрнәк китерү.</p> <p><i>Аралашу:</i> хезмәтнең җәмгыять, гаилә һәм балалар бакчасы өчен кирәкчелеге турында сөйләшү.</p>
Январь	
<p>1. Балаларны һәр эштә, кыяфәттә җыйнак булырга теләк уяту, шәхси билгедә тәрбияләү.</p> <p>2. Зурлар ярдәме белән киёмнәрне тәртиптә тоту күнекмәләрен формалаштыру (чистарту, киптерү).</p> <p>3. Үзлегеннән зурларга ярдәм итү теләге уяту.</p>	<p><i>Социальләштерү:</i> башланган эшне азагына кадәр эшләүне тәрбияләү, аны яхшы эшләүне булдыру.</p> <p><i>Аралашу:</i> врач хезмәте буенча сөйләшү, рәсемнәр карау, теманы тикшерү теләге уяту.</p>
Февраль	
<p>1. Үзлегеннән төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен камилләштерүне дәвам итү (сезонлы эш – жирлекне кардан арындыру, сукмакларга песок чәчү) .</p> <p>2. Оештырылган белем эшчәнлегенә кирәк яраклар әзерләү теләкләрен формалаштыру.</p> <p>3. Балаларны табигать почмагында орлыклар утыртырга, гулләрне күчәрергә тарту.</p> <p>4. Дидактик уен «Әгәр куян авырса?»</p>	<p><i>Куркынычсызлык:</i> карны көрәгәндә куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүне формалаштыру.</p> <p><i>Танып белү:</i> табигать почмагындагы гөлләрнең һәм усемлекләрнең исемнәрен белү.</p>
Март	

<p>1. Үзлегеннән төркемдә һәм балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен ныгыту.</p> <p>2. Үзлегеннән киенү – чишенү, киёмнәрне шкапка тәртип белән жыеп кую күнекмәләрен системалаштыруны давам итү.</p> <p>3. Оештырылган белем эшчәнлегенә кирәк яраклар эзерләргә омтылыш тәрбияләү, деңурлык вазыйфаларын үтәүне булдыруны давам итү.</p>	<p><i>Аралашу:</i> йорт хайваннарын караучы хезмәте турында сөйләшү.</p>
<p><i>Апрель</i></p>	
<p>1. Дежур тору күнекмәләрен ныгыту, башланган эшне азагына кадәр эшләүне тәрбияләү .</p> <p>2. Балалар бакчасы уен жирлегендә тәртип урнаштыру күнекмәләрен ныгыту (веранданы себерү, коелган ботакларны жыю).</p> <p>3. Бакчада эшләүне булдыру.</p>	<p><i>Уку:</i> С. Михалков«Почта», 1 өзеген ятлау.</p> <p><i>Аралашу:</i> балаларга почтальон (хат ташучы) хезмәте турында сөйләү.</p>
<p><i>Май</i></p>	
<p>1. Үзең үзең хезмәт күрсәтү күнекмәләрен ныгыту.</p> <p>2. Утырткан үсемлекләргә тәрбияләүне давам итү.</p> <p>3. Зурлар хезмәте турында (почтальон, врач, повар, шофер) белемнәрен камилләштерү.</p> <p>4. Сюжетлы-рольле уеннар «Шофер», «Шифаханә»</p>	<p><i>Аралашу:</i> үсемлекләргә үсешен күзәтү, күргәннәр буенча сөйләшү.</p> <p><i>Социальләштерү:</i> уеннарда рольләргә дәрәҗә башкаруны ныгыту.</p>

Белем өлкәсе “Социаль- шәхси үсеш” жәмгыятьтәгә әхлак һәм әдәп кануннарын үзләштерүгә юнәлгән.

Планлаштыруинтеграция принциплары һәм төрле хезмәт һәм ижат эшчәнлегә, көнкүрештәгә куркынычсызлык кагыйдәләре формалаштыру буенча төзелгән (ФГОС ДО).

Куркынычсызлык

Аңлатма язуы

«Куркынычсызлык» белем бирү эшчәнлегә эчтәлегә үз тормышыңның куркынычсызлыгы нигезләрен һәм экологик аң (әйләнә-тирә дөнья куркынычсызлыгы) алшартларын формалаштыру максатларын тормышка ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Тормыш куркынычсызлыгы нигезләрен формалаштыру

Балаларны балалар бакчасында көндәлек режим һәм үз- үзләрен тотуның иң элементар кагыйдәләре белән, бүлмәдә хәвеф-хәтәрсез йөрү кагыйдәләре белән таныштыруны давам итү.

Үз тормышың куркынычсызлыгы нигезләре турында белемнәргә үзләштерү, саклык, сизгерлек хисе тәрбияләү. Кайчы, пычак, очлы предметлар белән эш итүдә, спорт инвентаре, пыяла предметлар кулланганда сак булырга күнектәрү.

Балаларны тормышта яңа, алар өчен гадәти булмаган очракларда, таныш булмаган кешеләр белән очрашканда үз- үзләрен дәрәҗә тотарга

өйрөтү.

Юлларда хэвэф-хэтэрсез йөрү тәртибе формалаштыру

Юл хэрэкэтендэ светофорның кызыл, сары, яшел төслөрөнөң урнашу тәртибе һәм мәгънэләре белән таныштыру. Светофор сигналы буенча хэрэкэт итэргә күнектерү.

Балаларны юнөлешләрне (алга - артка, өскә - аска, уңга - сулга) аерырга гына түгел, шулай ук күрсәтелгән юнөлештә йөрөргә, үзөң карата теге яки бу эйбернең торышын (миннән сул якта - өй, уңда - машина, алда - жәяүлеләр, артта - велосипедчы) билгеләргә өйрөтү.

Чагыштырмача хэрэкэт итү тизлеген (тиз, акрын) билгеләргә, транспорт чараларының (трамвай, автобус, янгын сүндерү машинасы, ашыгыч ярдәм машинасы һ. б.ның) тавыш сигналларын аерырга, тавыш чыганагының кайда булуын сиземләргә, кирәк очракта туктарга өйрөтү. Ишетү-хэрэкэт координациясен үстерү.

Кайбер жәмэгать транспортлары (троллейбус, автобус, трамвай, поезд, самолёт, теплоход һ. б.) турында күзаллауларны баету; маршрут транспорты (автобус, троллейбус, трамвай) тукталышы урыннарын билгеләү; «Автобус яки троллейбус тукталышы»н аңлатучы билге белән таныштыру. Жәмэгать транспортына утыру һәм аннан чыгу кагыйдэләрәнә игътибар итү.

Балаларга метрополитен, тимер юл, поезд, машинист хезмәте, тимер юлда һәм тимер юл транспортында үз-үзөңне тоту кагыйдэләре турында сөйләү. Тимер юл макеты белән таныштыру.

Урамда үз-үзөңне тотуның иң элементар кагыйдэләрән (йөгөрмәү, кычкырмау, тротуар кырыеннан йөрмәү һ. б.) үтәүгә ирешү. Жәяүле юлы белән, «жәяүлеләр юлы» билгесе белән таныштыру; урамны кайда һәм ничек аркылы чыгу турында, велосипедта йөрү кагыйдэләре турында аңлату.

Уңга һәм сулга борылышлар ясап, түгәрәк буенча, предметларны эйләнәп үтеп, өч тәгәрмәчле велосипедта йөрөргә өйрөтүгә дөвам итү. Үз хэрэкәтләрә белән идарә итә белү, тормозга басып туктата алу күнекмэләрән үстерү. Спорт майданчыгында иркен ориентлаша белүне камилләштерү.

Транспорт чараларының охшаш һәм аермалы якларын табарга, билгеләнгән үзлекләрә һәм функциональ үзенчәлекләрә буенча чагыштырырга һәм төркемнәргә берләштерергә өйрөтү, алынган мәгълүматны гомумиләштерергә тырышуларын («Охшашны жый», «Оча, йөзә, йөри» һ. б.) хуплау.

Өлкәннәр хезмәте турындагы белемнәрән киңәйтү: троллейбус (автобус) йөртүче троллейбус (автобус) йөртә; кар жыйгыч машинаны йөртүче юлларны кардан чистарта; ЮХИДИ инспекторы юлларда автомобильләр хэрэкәтен жайга сала һ. б.; эш төрләрә һәм эш максаты арасында бәйләнешне ачыкларга ярдәм итү.

Балаларның, сюжетлы-рольле уенда юлда имин йөрү кагыйдэләрән чагылдыру өчен, мөстәкыйль рәвештә предметлы-уенлы мөхит тудыруларын, модульләргә уен мәгънәсе бирүләрән, образлы һәм техник уенчыкларны, аларны алыштыручы алмаш предметларны куллануларын хуплау.

Балаларны уен ситуацияләрәндә шартлы уйдырманьң максатын аңларга, коллективта уен кагыйдэләрәнә яраклашып эш итэргә, игътибарлы булырга, уен персонажларының (транспорт йөртүчеләр, жәяүлеләр, пассажирлар һ. б.) роль буенча хэрэкәтләрән төгәлрәк башкарырга, ишетү һәм күрү сигналларына, эйләнә-тирәдәгә көтелмәгән үзгәрешләргә тиз жавап бирергә, мөстәкыйльлек күрсәтергә һәм майданда ориентлашырга өйрөтү.

Мөстәкыйль дидактик уеннарда балаларның алган тәжрибэләрән файдалануга шартлар тудыру. Төрле характердагы ял итү уеннары

оештыру; юл йөрү кагыйдэләрен өйрәнү өчен әһәмиятле ситуацияләрне эченә алган уен-мавыгулар, курчак театры, сәхнәләштерелгән гади әсәрләр, уеннар өйрәнү.

Балаларда, шартлар буенча һәм үзләре уйлап тапканча, шәһәр (авыл) урамнары макетын төзү теләкләрен үстерү. Балаларны объектларның пространстводагы сурәтләмәләрен - озынлыкларын (биеклекләр, киңлекләрен) аера белү; деталь һәм аның өлешләренен урынын (өстән, астан, өстенә, астына һ. б.) билгеләүгә; объектларны (деталь һәм аның өлешләрен һ. б.ны) анализларга өйрәтү; тимер юллар, ике яклы хәрәкәт итү юллары, күперләр, гаражлар һ. б.төзүгә омтылышларын үстерү.

Балаларны табигать күренешләренә, тәүлектәге үзгәрешләргә һәм аларның әйләнә-тирәдә чагылышына (кич - урамда караңгы төшә - багана башларында фонарьлар яна, машиналар фараларын кабыза) игътибар итәргә өйрәтү.

Юлларда куркынычсыз йөрү кагыйдэләрен өйрәнү процессына кызыксыну уяту.

Экологик аң алышартларын формалаштыру

Балаларны хайваннар белән очрашканда сак булырга өйрәтү, агулы үсемлекләренң үзлекләре турында кисәтү.

Кайбер куркыныч сыеклыклар, газсыман матдәләр, ут, зарарлы ашамлыклар турында, витаминнар, дару препаратларын күп күләмдә кабул итүнең куркынычлыгы турындагы күзаллауларын үстерү.

Комплекслы - тематик план

Ай	Атна	Тема	Бурычлар	Интеграция
сентябрь	I	Тема: «Светофор-безнең дус». Уен «Светофор мажаралары»	Светофор , светофорның төсләре турында белемнәрен ныгыту. Машина юлындаһәм тротуарда үз-үзенне тоту кагыйдәләре булән танышуны дөвам итү. Урам 2 өлешкә бүленгән икәнлегә турында белемнәрен үстерү.	<i>Ижади сәнгать:</i> рәсем яки ябыштыру «Светофор». <i>Уку:</i> А. Усачев «Домик у перехода» (ятлау) <i>Социаль – коммуникатив үсеш:</i> фикер йөртү : «Берүзем өйдә», «Берүзем урамда», рәсемнәр буенча кечкенә хикәя төзү. <i>Физик культура:</i> хәрәкәтле уен «Төсле автомобильләр»
	II	Тема: «Өйдәге куркынычсызлык чыганаclarы»	Балаларны көнкүреш предметлары белән таныштыру, аларның сәламәтлеккә зыян китерергә мөмкинлекләре турында аңлату. Көнкүрештәге куркынычсызлык кагыйдәләрен ныгыту.	
	III	Тема: «Ачык тәрәзәләр»	Балаларга ачык тәрәзәләренң һәм балконнарының куркынычлык тудыру турында аңлату. Транспорт төрләре белән танышуны дөвам итү.	
	IV	Тема: «Алдакчы кыяфәт»	Балаларга таныш булмаган кешеләр куркыныч янавы турында аңлату. Таныш булмаган кешеләрнең жәберләүләре вакытында үз-үзенне дөрес тоту турында өйрәтү. 01, 02,03 телефоннарыннан дөрес куллану турында сөйләшү.	
Октябрь	I	Тема: «Урам белән танышу»	Шәһәр урамнары турында күзаллауларын киңәйтү.	<i>Социаль – коммуникатив һәм танып белү үсеше:</i> урамга экскурсия. Уен “Дөрес – дөрес түгел”. <i>Сөйләм үсеше:</i> имитацион уен «Юл аркылы ничек дөрес
	II	Тема: «Көтелмәгән очрашу»	Таныш булмаган балалар һәм яшүсмерләр белән аралашу кагыйдәләрен аңлату, 01,02,03 телефоннарын куллану кагыйдәләрен ныгыту.	

	III	Тема: «Юл йөрү билгеләре». <i>Дидактик уен</i> «Төс буеча сайла». <i>Имитацион уен</i> «Мин - шофер», <i>«Мин - машина»</i>	Юл йөрү билгеләренең әһәмияте турында өйрәтү. Юлда машина йөреше 2яклы булуын аңлату. «Жир асты юлы» билгесе белән таншышу.	чыгарга». <i>Уку:</i> В. И. Мирясова шигырьләре <i>Ижади сәнгать:</i> рәсем «Машиналар юлда». <i>Сәламәтлек:</i> иртәнге гимнастиканың, чыныктыруның, спорт белән шөгылләнүнең файдасы турында сөйләшү «ЗОЖ» төшенчәсе кертү; һәләктәр булганда зурларга эндәшүнең кирәклеген аңлату “Зурлар безгә ярдәм итә”
	IV	Тема: «Сәламәт буласың килсә...»	«Сәламәтлек төшенчәсе белән танышу».	
ноябрь	I	Тема: «Светофорның 3 төсе». <i>Дидактик уен</i> «Жәяүлеләр һәм транспорт»	Светофорның төшенчәсә турында белемнәрен ныгыту. Жәяүлеләрнең юлда йөрү кагыйдәләре буенча белемнәрен формалаштыру.	<i>Танып белү һәм сөйләм үсеше:</i> Хикәя төзү «Юлда үзеңне ничек тотарга?» <i>Жыр:</i> музыкаль-дидактик уен «Урамны тыңлайбыз». <i>Социальләштерү:</i> имитацион уен «Без автобуста». <i>Ижади сәнгать:</i> ябыштыру «Минем машинага гараж». <i>Уку:</i> С. Маршак «Светофор» (ятлау). Танып белү: рәсем буенча кеше төзелешен карау
	II	Тема: «Шәһәр буенча сәяхәт». <i>Дидактик уен</i> «Юл йөрү кагыйдәләрен бел һәм үтә»	Шәһәрдә транспортта йөрү үзенчәлекләре белән танышу.	
	III	Тема: «Транспортта үз-үзеңне дәрәс тоту». Уен «Без барабыз, барабыз.....»	“Куркынычсызлык утравы” билгесе һәм әһәмияте белән таныштыру. Жәмгыять транспортында үз-үзеңне дәрәс тоту күнекмәләрен формалаштыруны дәвам итү.	
	IV	Тема: «Кешенең тән төзелеше»	Кешенең тән төзелеше турында таныштыру (сулыш органнары, умыртка сөяге, ашказаны, кан әйләнеше)	
декабрь	I	Тема: «Айболит дәресләре»	«Вирус, микроб» төшенчәләре кертү. Чирләрдән котылу чаралары белән таныштыру, авырганда терелә чаралары турында сөйләшү. Чыныктыру һәм витаминнарның файдасын аңлату.	<i>Аралашу:</i> хикәя төзү «Безгә “Ашыгыч ярдәм” машинасы килә». <i>Уку:</i> К. Чуковский «Айболит» (уку

	II	Тема: «Юлдагы ярдәмчеләр»	«Пешеходный переход», «Балалар» билгеләре турында белемнәрен камилләштерү.	һәм өзеген ятлау) <i>Ижади сәнгать: ябыштыру</i> «Безнең урамдагы автобус». <i>Жыр:</i> имитацион уен «Мин машина». <i>Уку:</i> А. Усачев «Дорожная песня» (ятлау)
	III	Тема: «Әдәп кагыйдәләре»	Балаларның транспортта йөрү кагыйдәләре турында белемнәрен ныгыту.	
	IV	Тема: «Жәяүлеләр һәм йөртүчеләр». <i>Сюжетлы –рольле уен</i> «Мин шофер»	Шофер хезмәт транспорты төрләре, аларның йөреше белән таныштыруны дәвам итү.	
январь	I	Тема: «Сак бул, бозлавык!».	Кышкы юлның үзенчәлекләре белән таныштыру, куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүне булдыру.	<i>Ижади сәнгать:</i> рәсем «Юлда эни белән» һәм ябыштыру «Грузовик». <i>Аралашу:</i> әңгәмә “Кышкы юлда һәм сулыкларда үзенне тоту кагыйдәләре”, ПДД буенча табышмаклар үткөрү. <i>Уку:</i> А. Дорохова «Зеленый, желтый, красный». <i>Социальләштерү:</i> бармак театры «Светофор», юлдагы машиналарны күзәтү <i>Хезмәт:</i> сукмакларга бозлавык вакытында песок сибү
	II	Тема: «Кыш көне сулыклар»	Кыш көне сулыкларның үзенчәлекләре белән таныштыру, куркынычсызлык кагыйдәләрен үтәүне булдыру.	
	III	Тема: «Юл йөрү билгеләре». <i>Дидактик уен</i> “Юл билгеләрен дөрес куй”	«Пешеходный переход», «Жир асты юлы» и «Сак бул: балалар» билгеләре белән таныштыруны дәвам итү. Машина юлы 2 яклы булырга мөмкин икәннен искәртү.	
	IV	Тема: «Сак бул, бозлавык!»	Бозлы юлда сак йөрерүне кискәтү, егылган кешегә беренче ярдәм күрсәтергә тәкъдим итү.	
февраль	I	Тема: «Мин жәяүле». <i>Уен</i> «Без юл аркылы чыгабыз»	Жәяүлеләрнең юлда йөрү кагыйдәләре белән таныштыруны дәвам итү. Юл билгеләре буенча белемнәрен камилләштерү.	<i>Ижади сәнгать:</i> ябыштыру «Машинага тәгәрмәчләр». <i>Уку:</i> Т.Александрова «Светофорчик». <i>Аралашу:</i> «Мин югалсам...» дигән темага әңгәмә оештыру. <i>Физик культура:</i> «Нәрсә ул юл чаты?» дигән темага уеннар оештыру
	II	Тема: «Юл кырындагы өй»	Светофорның үзенчәлекләре турында белемнәрен үстерү. Юл йөрү билгеләре турында күзаллауларын формалаштыруны дәвам итү.	
	III	Тема: «Йөртүчеләр һәм жәяүлеләр». <i>Сюжетлы-рольле уен</i> «Шофер»	Юлда билгеләргә карап ориентлашырга өйрәтү. Кышкы юлдагы машиналарны күзәтү.	
	IV	Тема: «Әгәр син урамда югалсаң»	Урамда югалсаң үз-үзеңне дөрес тоту кагыйдәләренең рәте белән таныштыру.	
м а р	I	Тема: «Сак бул, юл	Юл чатындагы юлда машиналарның йөрү тәртибе белән	<i>Ижади сәнгать:</i> рәсем «Юл һәм

		чаты!». Уен «Кем иң укымышлы жэяүле?»	таныштыру.	тротуар», ябыштыру «Минем яраткан транспорт төре». Уку: В. Головки «Правила движения». Аралашу: эңгэмэ «Ничек машиналар кешелэргэ ярдэм итэлэр»
	II	Тема: «Транспорт төрлэре». Уен «Машиналар күргэзмэсе»	Юлда йөрүче машиналарны күзэтү, машина төрлэрен истэ калдыру	
	III	Тема: Уен «Кем иң яхшы жэяүле?»	Балаларның юл йөрү билгелэре турында белемнэрен киңэйтү	
	IV	Тема: «Минем микрорайон»	Микрорайон макетында ориентлашырга өйрэтү. Практикада алган белемнэрне куллануны булдыру.	
апрель	I	Тема: «Урамда ятим хайваннар»	Урамда очраган ятим хайваннар белэн үз-үзеңне дәрес тоту кагыйдэлэрен өйрәнү. Балалар бакчасыннан өйгэ кайту юлы турында сөйлөшү	Социаль – аралашу үсеше: сюжетлы-рольле уен «Жэяүлелэр һәм йөртүчелэр» Жыр: күңел ачу «Балалар урманда». Ижади сэнгатъ: төзү «Минем урам». Аралашу: эңгэмэ «Велосипедта йөрим». Уку: В. Кожевников «Светофор». Сэдамэтлек: эңгэмэ “Заралы үсемлеклэр”
	II	Тема: «Безнең ярдэмчелэр». Дидактик уен «Сөйлөшүче юл билгелэре»	Балалар бакчасыннан өйгэ кайту юлы турында белемнэрен камилләштерү	
	III	Тема: «Урманда үзеңне ничек тотарга?»	Урманда үз-үзеңне дәрес тоту кагыйдэлэре белэн танышу, янғын чыганаclarын кисэтергэ өйрэтү.	
	IV	Тема: «Зарарлы үсемлеклэр»	«Зарарлы үсемлеклэр» төшенчэсе белэн таныштыру, урманда үз-үзеңне дәрес тоту кагыйдэлэре турында белемнэрен ныгыту.	
май	I	Тема: «Юлда жэяүле». Дидактик уен «Светофорны жый»	Алган белемнэрне кулланып юлда йөрү күнекмэлэрен камилләштерү, светофор турында белемнэрен ныгыту	Ижади сэнгатъ: рәсем «Мин балалар бакчасына барам»; күргэзмэ оештыру «Үз кулларың белэн ясалган светофор. Физик культура: хәрәкәтле уеннар “Төсле автомобильлэр”, “Чыпчыклар һәм автомобиль” Коммуникация: эңгэмэ “Без урамда уйныйбыз”
	II	Тема: «Өйгэ таба юл». Дидактик уен «Микрорайон	Микрорайон макеты буенча хәрәкәтләнү буенча белемнэрен киңэйтү. Өйгэ кайту юлында тәртип кагыйдэлэрен ныгыту	

	буенча сәяхәт»	
III	Тема: «Мин юл йөрү кагыйдәләрен беләм»	Төрле юл ситуацияләреннән чыгу юлларын өйрәтү.
IV	Тема: «Юлда үз-үзеңне тоту кагыйдәләре». Сюжетлы – рольле уен «Йөртүчеләр һәм жәяүлеләр»	Юл йөрү билгеләре, юлда үз-үзләрен тоту кагыйдәләре турындагы белемнәрен ныгыту

СОЦИАЛЬЛӘШТЕРҮ

Аңлатма язуы

«Социальләштерү» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларның социаль характердагы беренчел күзаллауларын үзләштерү бәл балаларны социаль мөнәсәбәтләр системасына кертү максатларын тормышка ашыруга юнәлтәлә нәм белем бирү бурычларын билгели.

Туган телдә аралашырга теләкләрен хуплау; башка кешеләр белән аралашканда, аларның тәкъдимнәренә әдәпле итеп жавап бирү; төрле эшчәнлек төрләрендә өлкәннәр һәм балалар белән телдән һәм телдән булмаган бәйләнешләр урнаштыру.

Әйләнә-тирә, туган шәһәр (авыл), республика вакыйгалары турында әңгәмәләренә хуплау.

Аралашу культурасы формалаштыру (сөйләшүченең милләтенә карап, ачык йөз күрсәтеп, шул телдә исәнләшү һәм сабуулашу; үтенеч һәм тәкъдимнәр белән ягымлы итеп мөрәжәгать итү; күрсәткән хезмәте, ярдәме, сый-хөрмәте өчен рәхмәт белдерү).

Балаларны ил, республиканың күренекле төп бәйрәмнәрен билгеләп үтәргә өйрәтү. Балалар оешмасы, республика, ил тормышына баланың мөнәсәбәте, катнашы булуын аңлавына ирешү.

Өлкәннәр һәм яшьтәшләре (өч-дүрт бала) белән күмәк уеннарда катнашуга теләк уяту; әйләнә-тирәдәге тормыш, ха-лыклар яшәше темасына татар язучылары һәм шагыйрь-ләренең әдәби әсәрләре, мультфильмнар буенча, уен өчен катлаулы булмаган сюжетлар тәкъдим итү.

Уендагы иптәшләр арасында рольләренә бүлә белергә, уен өчен кирәкле өй кирәк-ярагы (көянтә-чиләкләр, казан, уклау һ. б.), милли костюм, ювелир (зәркән) бизәнү әйберләре, читекләр һ. б., милли уенчыклар, музыка уен кораллары сайларга һәм аларны рольгә туры китереп файдаланырга өйрәтү.

Милли киёмдәге курчакларны, образлы уенчыкларны, бибабо, кулдан ясалган уенчыклар һәм кайбер сәнгатьлелек чараларын, кул хәрәкәтләре, мимика, интонация кулланып, театральләштерелгән һәм режиссер уеннарында катлаулы булмаган сюжетлар буенча (татар халык әкиятләре буенча куелган мультфильмнардан) ситуацияләренә уйнап күрсәтү.

Баланың үзе, эти-энилеренең милләте турындагы күзаллавын формалаштыру. Гаилә рәсемнәрен караганда, эти-эниләре белән охшаш чалымнары булуына игътибар итү. Фото- сурәттәге кешеләрнең эмоциональ халәтен билгеләргә, аларның кәефләрен гаилә тормышындагы билгеле бер вакыйга белән бәйләргә өйрәтү. Гаилә турында һәм үзенең шул гаилә эгъзасы булуы турында; гаиләнең барлык эгъзаларының һәм баланың үзенең бурычлары, мавыгулары, яллары турында; гаилә горейф-гадәтләре, йолалары, бәйрәмнәренең матурлығы һәм әһәмияте турында күзаллаулар формалаштыру. Гаилә истәлекләренә сакчыл караш тәрбияләү.

Сюжетлы – ролле уеннар
Комплекслы – тематик план

ай	атна	Эшчәнлек темасы	Эшчәнлек эчтәлеге	Бурычлар
сентябрь	I	“Гаилә”	Эни кызын ашата, йокларга яткыра. Д./уен «Курчакны сыйлык», «Курчакны йокларга яткырыйк»	Рольләренә бүлешеп уйнарга өйрәнү, һөнәрләр һәм һөнәрләренә эш кораллары турында белемнәрен үстерү, уйнаганда диалог коруны, татарча сөйләшүне булдыру.
		“Мин сатучы”	Эни кызы белән кибеткә килә, азык-төлек ала. Сатучы товар сата, үлчәүдә үлчи.	
	II	“Парковка”	Юлда машиналар йөри, юл йөрү кагыйдәләрен үтәп машиналарны урыннарда куялар.	
		“Коткару хезмәте”	Коткару хезмәте кешеләре авыр очракларда ярдәмгә ашыгалар: пожар, юлларда хәләкәт.	
	III	«Яшелчәләр кибете»	Эни кызы белән кибеткә килә, азык-төлек ала. Сатучы товар сата, үлчәүдә яшелчә үлчи. Д./уен “Яшелчә кибетендә ниләр сатыла”.	
		«Көзгә ярминкә»	Көзгә ярминкәгә киләләр, яшелчә, жиләк-жимеш сатып алалар, хакларын очсызлаталар.	
	IV	“Даруханә”	Даруханәгә киләләр, нәрсә авыртканын әйтәләр, кирәкле дару сатып алалар.	
		«Шифаханә»	Эни кызын врачка алып килә. Врач авыруларны кабул итә, нәрсә авыртканын сорый, тыңлый, дөвалау билгели. Медкабинетка экскурсия.	
октябрь	I	«Гаилә»	Эни юа, киём үтүкли, бүлмә жыештыра. Д./уен «Курчакның күлмәген үтүклик, бездә тәртип»	
	II	«Балалар бакчасы»	Балалар бакчага килә, анда музыка, физкультура белән шөгыйльләнәләр. Рәсемнәр карау.	
	III	«Гаилә»	Эни кызын ашата, йокларга яткыра, бишек жырлары жырлый. Уку: бишек	

			жырлары.	
	IV	«Транспорт»	Шофёр курчакларны машинага утыртып йөртә, төзү әйберләре ташый. Әңгәмә: «Машиналар урамда ничек йөри»	
ноябрь	I	«Төзелеш»	Төзүчеләр машиналарга гараж төзиләр, уенчыкларга йорт, төзелеш коралларын кулланалар. Төзү материалларының детальларын карау.	
	II	«Йөртүчеләр һәм жәяүлеләр»	Машиналар һәм жәяүлеләр юл йөрү билгеләрен үтәп эшкә баралар. Дидактик уен «Юл йөрү билгеләре»	
	III	«Чәчтараш»	Чәчтарашка балалар әниләре белән киләләр. Парикмахер чәч тарый һәм ала. Дидактик уен «Чәчтараш жиһазлары»	
	IV	«Гаилә»	Курчакның туган көне. Кунаклар чакырабыз, сыйлыйбыз. Әңгәмә «Бүген кемнең туган көне?»	
декабрь	I	«Кафе»	Кафега киләләр, алар тундырма ашыйлар, сок эчәләр. Официант заказ кабул итә һәм сораган әйберләргә китерә. Дидактик уен «Без кафега килдек»	Рольләргә бүлешеп уйнарга өйрәнүне дәвам итү, балаларны уенчыклар белән сакчыл уйнарга өндөрү, балаларны иптәшләренә карата кайгыртучан, игътибарлы, ярдәмчел булырга, кешелекчел хисләргә тәрбияләү.
	II	«Поликлиника»	Медсестра прививка ясый, витаминнар тәкъдим итә. Шәфкать туташы эшен күзәтү.	
	III	«Транспорт»	Балалар шәһәр буйлап экскурсиягә чыгалар, бәйрәмгә бизәлгән урамнарны карыйлар. Рәсемнәр карау.	
	IV	«Гаилә»	Әни кызы белән чыршы бизи, кунаклар каршы ала. Уку О. Высотская «Ёлочка». Дидактик уен «Акбайга кунаклар каршы алуны күрсәтик»	
январь	I	«Чәчтараш»	Чәчтарашка балалар әниләре белән киләләр. Парикмахер чәч тарый һәм ала. Дидактик уен «Чәчтараш жиһазлары»	
	II	«Шифаханә»	Кызы авыргач әнисе аны поликлиникага алып бара, врачка күрсәтә. Әңгәмә «Әгәр берәрсе авырса нишләргә»	
	III	«Театр»	Балалар театрга баралар, билетлар алалар, театр күрсәтәләр. Әңгәмә «Театр төрләре»	
	IV	«Транспорт»	Кунакка поездда баралар. Пассажи́рлар билет сатып алалар. Рәсемнәр карау.	
февраль	I	«Гаилә»	Курчакларны киендереп урамга чыгалар. Урамда балалар белән коляска йөртүче әниләргә күзәтәләр. Дидуен «Курчакны йөртәбез»	
	II	«Коткару»	Коткару хезмәте кешеләре авыр очракларда ярдәмгә ашыгалар: пожар, юлларда	

		хезмәте”	хәләкәт, жир тетрәү.	
	III	“Машинаны төзәтәбез”	Машиналарны төзәтүче янына алып киләләр, төзәтүче машиналарны карый, төзәтә.	
	IV	“Автобус”	Балалар автобус тукталышында торалар, автобуска утыралар, билет алалар. Өңгәмә “Жәмгыять транспортында үзәңне тоту кагыйдәләре”	
март	I	“Мин сатучы”	Әни кызы белән кибеткә килә, бәйрәмгә азык-төлек ала. Сатучы товар сата, үлчәүдә үлчи. Өңгәмә “Сатучы һөнәре”	Рольләрне бүлешеп уйнау күнекмәләрен камилләштерү, балаларның дуслык турында мәгъләмәтларын тулыландыру, әләкләшүнең начар гадәт икәннен, дусларыңны уңайсыз хәлгә куярга ярамаганлыгын төшендерү.
	II	“Гаилә”	8март бәйрәме: бүләкләр алу, үз кулларың белән әниләргә, әбиләргә бүләкләр ясау, өстәлне бәйрәмгә әзерләү. “Ләйлә шигырен уку, “Минем әнием” әңгәмә.	
	III	“Гаилә”	Курчакның киёмнәрен юалар, үтәклиләр, киптерергә эләр. Өңгәмә “Киём төрләре”	
	IV	«Цирк»	Балалар циркка баралар, билетлар алалар, клоуннар тамаша күрсәтә.	
апрель	I	“Янгын сүндерүчеләр”	Янгын сүндерүчеләр чакыруга килә, янгын сүндерә, беренче ярдәм күрсәтә, кисәтә. Дидактик уен “Азбука пожарных”, “Не играй с огнем”. Уку С. Маршак «Кошкин дом», «Пожар».	Рольләрне бүлешеп уйнау күнекмәләрен ныгыту, һөнәрләрнең кирәк-яраклары турындагы белемнәрен үстерү,
	II	“Почта”	Кешеләр бер-берсенә хатлар язалар, телеграмма, посылка жибәрәләр. Почта ташучы аларны адреслар буенча тапшыра. Почтадан жибәрелгән әйберләрнең рәсемнәрен карау. Дидактик уеннар һәм күнегүләр: «Дустыма хат», «Минем адрес»	
	III	“Телефон салоны”	Балалар телефон салонына киләләр, телефоннар һәм фотоаппаратлар карыйлар, сатып алалар. Өңгәмә “Телефон ни өчен кирәк?”	
	IV	“Төзелеш”	Төзүчеләр киләләр, төзелеш өчен план алалар, күп машиналар өчен зур гараж, өйләр төзиләр, төзелеш объектларын тапшыралар. Рәсемнәр карау. Якин тирәдәге объектларны күзәтү.	
май	I	“Уенчыклар кибете”	Сатып алуучылар уенчык сайлыйлар, сатучы белән киңәшләр, кассага акча түлиләр, чекларны сатучыга бирәләр. Сатучы сатып алуучылар белән әдәпле итеп сөйләшә, аларга төрле уенчыклар тәкъдим итә, аларның ни өчен яхшы булуын сөйли, уенчыкны бирә, сатып бирә. Өңгәмә “Әдәпле сатып алуучылар”. Дидактик уен: «Уенчыкны тасвирла», «Нәрсә үзгәрде», «Тасвирлау буенча тап».	Рольләрне бүлешеп уйнау күнекмәләрен ныгыту, һөнәрләрнең кирәк-яраклары турындагы белемнәрен үстерү,
	II	“Гаилә”	Жиңү бәйрәме: бүләкләр алу, үз кулларың белән бабайларга, әбиләргә бүләкләр ясау, өстәлне бәйрәмгә әзерләү. Өңгәмә “Жиңү бәйрәме”	
	III	“Транспорт”	Йөк һәм жидел машиналар урамда йөри, жәяүлеләр тротуардан баралар, жәяүлеләр чыгу урыныннан юл аркылы чыгалар, бетенесе дә юл йөрү кагыйдәләрен үтилә. Светофорга, көйләнгән торган юл чатына максатлы сәяхәт. Дидактик уен: «Ихтибар, жәяүле», «Кызыл, сары, яшел»	

	IV	“Кибет”	Төрлө бүлеклэре (табак-савыт, йорт жиһазлары, язу-сызу эйберлэре һ.б.) булган яңа супермаркет ачылды. Сатып алуучылар эйбер сайлылар, сатучыдан алар турында сөйлэвен сорыйлар (төсө, материалы, кулланылышы.	диалог корып сөйлөшү күнекмэлэрен камиллэштөрү.
--	----	---------	--	---

2.3. «ТАНЫП БЕЛҮҮСЕШЕ»

ЭЙЛЭНЭ - ТИРЭ БЕЛЭН ТАНЫШУ

Аңлатма язуы

«Танып белү үсөшө» белем бирү эшчәнлеге эчтәлеге балаларда танып белү ихтыяжларын һәм акылны үстерү максатларын тормышка ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Баланы үзе яши торган урам, шәһәр (авыл), республика исемнәрен әйтергә өйрәтү. Шәһәрнең (авылның) истәлекле урыннары турында сөйләү.

Туган шәһәрдә (авылда) булган вакыйгалар турында әңгәмәләрдә ешрак катнашу тәҗрибәсе туплауларына ирешү. Туган як образлары белән бәйлә буклетлар, журналлар, рәсемле китаплар, альбомнар, истәлекле урыннарда гаилә белән төшкән фотосурәтләр, значоклар, открыткалар жыелмасы тупларга теләк тудыру.

Кеше яши торган торак төзелеше (шәһәрдә һәм авылда), йорт кирәк-яраклары турында күзаллаулар булдыру. Кеше кулы белән ясалган җайланмаларның төзелеше һәм билгеләнеше турында сораулар бирергә, һәр яңалык белән танышырга омтылыш тәрбияләү.

Кешенең хужалык эшчәнлеген - үзе, тору урыны, йорт хайваннары һәм үсемлекләр, ишегалдының, урамының чисталыгын - кайгыртуы турында беренчел күзаллаулар формалаштыру. Шәһәр (авыл) урамнарын, торак йортларны тәртиптә тотарга теләк тудыру.

Бирелгән урынның кайбер үсемлекләре: агачлар (нарат, өрәңге), бүлмә гөлләре (бальзамин, фуксия), гөмбәләр (ак гөмбә, майлы гөмбә, баллы гөмбә), җимешләр (алма, слива), яшелчәләр (кыяр, помидор, суган, кишер, шалкан), җиләкләр (кура җиләге, миләш, чия, карлыган) белән таныштыруны дәвам итү. Өлкәннәргә җиләк-җимеш, яшелчәләр уңышын җыярга булышу теләге тудыру.

Бөҗәкләр (кырмыска, умарта корты, коңгыз, шөпшә) турындагы күзаллауларын баету; кыргый һәм йорт хайваннары, төркемдәге табигать почмагында яшәүчеләр белән танышуны дәвам итү. Балалар бакчасындагы участокка очып килүче кошларны (чыпчык, кызылтүш, песнәкне) күзәтү оештыру, аларны ел буена өстәмә ашатырга теләк уяту.

Балаларның кырда, урамда, елгада күргәннәрен сөйли алуларына ирешү. Үзләренә ошаган үсемлек, хайван, табигать почмагының рәсемен ясарга, фотога төшерергә омтылыш тәрбияләү

Комплекслы – тематик план

ай	атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	I	“Белмәмеш байлыгы”	Предметларның төзелешен, материал үзенчәлекләрен карау, төсләре, кулланышы буенча төркемләү.
	II	“Балалар бакчасы”	Балаларны бакчада эшләүче хезмәткәрләр белән таныштыру, балалар бакчасының адресын, килү

			юлын искә төшерү.
	III	“Бакчада”	Яшелчэләр, җиләк – җимешләр турында белемнәрен камилләштерү, төмен, формасын, төсен истә калдыру
	IV	“Аквариумда ниләр яши?”	Балыклар тормышы белән таныштыру, тышкы кыяфәтләре, төсләре турында белемнәрен камилләштерү.
октябрь	I	“Минем яраткан шәһәрәм”	Туган якка карата мөхәббәт тәрбияләү, яши торган шәһәрнең иң матур һәм күренекле урыннары белән таныштыру.
	II	“Пыяла илендә”	Балаларга пыяланың үзлекләрен (үтә күренмәле, ныклы, шорма) табарга ярдәм итү, куркынычсызлык кагыйдәләрен искә төшерү.
	III	“Бакчадагы агачлар”	Балаларны агач һәм куяклар белән таныштыру, алар арасындагы аерымлыкларны таба белергә өйрәтү, яфрактарның төсен билгеләү, календарь белән эшләү рәтен аңлату.
	IV	“Йорт хайваннары”	Балаларны йорт хайваннары белән таныштыруны дәвам итү, хайваннарга карата мөрәммәтлелек тәрбияләү.
ноябрь	I	“Зурлар хезмәте”	Шофер хезмәте белән таныштыру, светофорның үзгәлекләрен искә төшерү, юл йөрү билгеләрен һәм кагыйдәләрен кабатлау, зурлар хезмәтенә карата ихтирамлылык тәрбияләү.
	II	“Кәгазь илендә”	Балаларга кәгазь үзлекләрен табарга ярдәм итү, кәгазь тарихын сөйләү, хәзерге заман кәгаз төрләре белән таныштыру.
	III	“Табигать почмагы”	Табигать почмагы белән таныштыру, үзлекләреннән андагы үсемлекләргә тәрбияләргә өйрәтү. Күзәтүләргә билгеләп баруны аңлату.
	IV	“Кышлаучы кошлар”	Кышлаучы кошларның исемнәрен атау, кыяфәтләрен истә калдыру, җим эзләгәннәрен күзәтү, аларны җим белән тәмин итү, кошларга карата сакчыл караш тәрбияләү. Бирелгән сорауларга дөрес, ашыкмыйча, башкалар ишетерлек һәм аңларлык итеп җавап бирү күнекмәләрен үстерү.
декабрь	I	“Кышкы табигать»	Кышкы табигатькә хас билгеләр турындагы белемнәрен үстерү, башка ел фасыллары белән чагыштыру, матурлыкка соклану хисе уяту.
	II	“Безгә Айболит килде”	Табип һөнәре белән таныштыру, кеше хезмәтенә хөрмәт уяту, балалар бакчасындагы табип кабинетына экскурсия оештыру
	III	“Кышкы урманга сәяхәт”	Кышкы табигатькә хас билгеләр турындагы белемнәргә ныгыту, җәнлекләргә һәм кошларның кышкы ничек жайлашуы турындагы белемнәрен арттыру, кышкы урманның матурлыгын күрергә өйрәтү, табигатькә сакчыл караш һәм мөхәббәт тәрбияләү.
	IV	«Яңа ел уенчыклары»	Балаларны Яңа ел бәйрәмен каршыларга эзерләү, чыршы уенчыклары белән таныштыру, пыяладан ясалган уенчыкларның, предметларның билгеләрен ачыклау; бал-ның сенсор сәләтләрен һәм кызыксынуын, күзәтүчәнлеген үстерү; чыршы уенчыкларына сак караш тәрбияләү. Бәйрәмгә карата кызыксыну уяту. Яңа ел бәйрәменә серлелек өстәү.
январь	I	“Минем гаилә”	Гаилә төшенчәсе турында белемнәрен үстерү, гаилә турында кечкенә хикәя төзү, балаларда зурларга һәм кечкенәләргә карата ихтирамлылык тәрбияләү.

	II	“Кыш билгеләре”	Бал-ның кыш турындагы белемнәрен ныгыту; балаларның күрсәтмә образлы фикерләвен үстерү; туган табигатькә мэхәббәт һәм эстетик хисләр тәрбияләү.
	III	“Жәнлекләркышкы урманда”	Балаларның кыргый хайваннар турындагы күзаллауларын формалаштыру, табигаттәге сезонлы үзгәрешләр турындагы белемнәрен ныгыту; бәйләнешле сөйләм телен үстерү, сөйләмнең грамматик төзелешен камилләштерү; хайваннарга сакчыл караш тәрбияләү.
	IV	“Кыш көне агачлар”	Кыш көне агачлардагы үзгәрешләрне билгеләү, чыршы күркәсен күзәтү.
февраль	I	“Йорт хайваннары”	Йорт хайваннары турында белемнәрен камилләштерү, песине һәм этне күзәтү, үз-үзләрен тотышларын билгеләү
	II	“Юллар имин булсын”	Юлда үз-үзәнне дәрәс тоту кагыйдәләрен кабатлау, ныгыту.
	III	«Үренте»	Балаларны чәчәк, суган үрентеләре утыртырга өйрәтү, үрентеләрнең шытып чыгуын күзәтеп тору кирәклеген аңлату.
	IV	“Без – солдатлар!”	Балаларны Ватанны саклаучылар көне б/н таныштыру; очкычны, вертлетның өлешләрен, формасын аерырга һәм атарга өйрәтүне, исемнәрен сыйфатлар белән яраклаштыру күнекмәләре формалаштыруны дәвам итү;
март	I	”Яз килә, яз!”	Балаларны яз, аның айлары, билгеләре турында белемнәрен ныгыту; табигать күренешләре турында күзалауларын формалаштыруны дәвам итү; табигатькә сак караш тәрбияләү.
	II	“Әнием турында сөйлим»	Бәйрәмнәр белән таныштыруны дәвам итү, әниләргә хөрмәт тәрбияләү.
	III	“Өй жиһазлары”	Балаларны өй жиһазлары белән таныштыруны дәвам итү, билгеле бер билгеләр буенча туплау.
	IV	“Язгы эшләр”	Балаларны яз, аның айлары, билгеләре турында белемнәрен ныгыту; яз көне башкарыла торган эшләр турында күзаллау формалаштыруны дәвам итү
апрель	I	“Табак – савытлар”	Табак – савытлар белән таныштыруны дәвам итү, билгеле бер билгеләре буенча бер төркемгә туплау
	II	“Мин яшәгән йорт”	Шәһәр урамнары белән таныштыруны дәвам итү, яшәгән адресларын белергә кирәклеген аңлату, туган якка карата мэхәббәт тәрбияләү.
	III	“Галәм киңлекләренә сәяхәт”	Беренче очучы Юрий Гагарин белән танышу аша илебәзгә карата горурлык хисләре тәрбияләү, образлы күзаллауларын үстерү, Кояш системасы, планеталар турында элементар белем бирү, алар турында күбрәк белем килү теләге уяту.
	IV	“Габдулла Тукай”	Балаларда Г.Тукайның күпкырлы ижатына кызыксыну уяту, ихтирам хисләре тәрбияләү.
май	I	Тәжрибә.Суның үзенчәлекләре	Яшәү чыганагы булган суга сак караш тәрбияләү. Гади тәжрибәләр һәм уеннар аша балаларның су үзенчәлекләре турындагы белемнәрен тирәнәйтү.
	II	“Жиңү бәйрәме”	Жиңү көне турында күзаллауларын формалаштыру, кайбер хәрби һөнәрләр белән таныштыруны дәвам итү. Хәрбиләр һөнәренә хөрмәт, горурлык хисләре тәрбияләү.

	III	“Нәрсә ул-Кызыл китап?”	Балаларны сирәк очрый торган үсемлекләр турындагы китап б/н таныштыру. Китапка кертелгән хайван һәм үсемлекләрне кызгану, саклау хисләре тәрбияләү.
	IV	“Чәчәкләр”	Жәйге табигаттәгә үзгәрешләр белән таныштыруны дәвам итү. Чәчәкләргә карата сакчыл караш тәрбияләү.

ЭЛЕМЕНТАР МАТЕМАТИК ТӨШЕНЧЭЛӘР ФОРМАЛАШТЫРУ

Аңлатма язуы

Элементар математик төшенчәләр формалаштыру баланың акыл үсешендә зур урын алып тора. Оештырылган белем бирү эшчәнлегендә күп төрле дидактик уеннар кулланыла, логик мәсьәләләр чишелә.

Ел ахырына балалар алган белемнәр:

- предметларның характерлы билгеләрен аералар (төс, форма, зурлык);
- 3кә кадәр саны беләләр, барлыгы ничә? сорагына җавап табалар;
- предметларны чагыштырып парларын табалар;
- 3-5 предметны бергә зурлыклары буенча чагыштыралар, үсү бару тәртибендә урнаштыралар;
- геометрик фигураларны һәм жисемнәрне аералар: өчпочмак, түгәрәк, квадрат, турыпочмаклык; шар, куб, цилиндр; аларның үзенчәлекләрен күрсәтә беләләр;
- пространствода һәм кәгазьдә ориентлаша алалар;
- уң һәм сул кулны аералар;
- тәүлек төшенчәсен аңлыйлар.

Комплекслы – тематик план

Ай	Атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	I	Адаптация вакыты	Балаларны иреккә белем эшчәнлегенә эзерләү. Үткәннәрне искә төшерү.
	II	“Пространствода ориентлашу”	Балаларны ике төркемне чагыштырырга, чагыштыру нәтижеләрен сүз белән әйтергә өйрәтү, пространствода, вакытта ориентлашу күнекмәләрен ныгыту.
	III	“Пространствода ориентлашу”	Төрле төстәгә предметларны чагыштыру, күбрәк – азрак төшенчәләрен дөрес куллану, тәүлек өлешләрен ныгыту.
	IV	“Геометрик фигуралар”	Үткән геометрик фигураларны искә төшерә, белемнәрен камилләштерү, предметларны озынлыклары буенча чагыштыру.
октябрь	I	“Уң һәм сул кул”	Уң һәм сул төшенчәләрен искә төшерү, кәгазьдә ориентлашырга өйрәтү
	II	“3кә кадәр саныбыз”	Предметларны 3кә кадәр санау, күпме? сорагына җавап табу, геометрик фигуралар турында белемнәрен камилләштерү.
	III	“Озын –кыска”	Предметларны озынлыклары буенча чагыштыру, предметларны 3кә кадәр саны белүне камилләштерү.
	IV	“Куян кая качты?”	Ал-арт, өс-ас, төшенчәләре турында белемнәрен камилләштерү, 3кә кадәр санарга күнектерүне дәвам итү

ноябрь	I	“Турыпочмаклык”	Турыпочмаклык белән танышу, квадрат белән чагыштыру, өйрәнгән геометрик фигураларны кабатлау.
	II	“4кә кадәр саныбыз”	4кә кадәр санарга өйрәтү, турыпочмаклыкны өчпочмак белән чагыштыру.
	III	“4кә кадәр саныбыз”	4кә кадәр санауны дәвам итү, геометрик фигураларны бер – берсе белән чагыштыру, ничәнче? сорауына җавап табу.
	IV	“5кә кадәр саныбыз”	5кә кадәр санарга өйрәтү, логик мәсьәләләр чишү, пространствода ориентлашуны булдыру.
декабрь	I	“Таррак –киңрәк”	Таррак- киңрәк төшенчәләре өстендә эшләү, 5кә кадәр санауны ныгыту.
	II	“Калын – нечкә”	Калын – нечкә төшенчәләре турында белемнәрен камилләштерү, логик мәсьәләләр чишү.
	III	“Цилиндр»	Цилиндр белән таныштыру, аның өлешләрен карау, шар белән чагыштыру, төсләр һәм форма төшенчәләрен камилләштерү.
	IV	“Цилиндр»	Цилиндрны бышка төр фигуралардан аера белү күнекмәләрен үстерү.
гыйнвар	I	“Ерак – якын”	Ерак – якын төшенчәләре белән таныштыру, предметларны 5кә кадәр санауны белә кәнекмәләрен камилләштерүне дәвам итү.
	II	“Безнең уенчыклар”	3 предметны бер – берсе белән чагыштырырга өйрәтү, пространствода ориентлашу күнекмәләрен системалаштыру.
	III	“Ныгыту”	Алда алган белемнәрен ныгыту, балаларның зиннәрен үстерү.
	IV	“Тәүлек”	Тәүлек төшенчәсе кертү, тәүлек өлешләрен аера белү осталыкларын формалаштыру, сюжетлы рәсемнәрдән аерымлыктар табу.
февраль	I	“Тәүлек”	Тәүлек өлешләрен аера белү күнекмәләрен камилләштерү, предметларны бер-берсе белән чагыштыру.
	II	“Үсү тәртибе”	Предметларны бер-берсе белән чагыштыруны дәвам итү, 5 предметны үсү тәртибедә урнаштырырга өйрәтү.
	III	“Уңга – сулга”	Пространствода ориентлашуны дәвам итү, алга-артка, уңга – сулга төшенчәләре турындагы белемнәрен камилләштерү.
	IV	“Геометрик фигуралар”	Геометрик фигуралар турындагы белемнәрен үстерүне дәвам итү, логик мәсьәләләр чишү.
март	I	“Зур-уртача-кечкенә”	Предметларны размерлары буенча чагыштыру, үсә бару тәртибедә урнаштыру күнекмәләрен системалаштыру.
	II	“Кирегә санау”	5тән алып 1гә кадәр санарга өйрәтү, 5чәндәге предметлар белән логик мәсьәләләр чишү.
	III	“Кирегә санау”	5тән алып 1гә кадәр саны белү күнекмәләрен үстерү, геометрик фигураларны кабатлау.
	IV	“Предметларны чагыштыр”	5 саны эчендәге предметларны чагыштыруны дәвам итү, алган белемнәрен камилләштерү.
апрель	I	“Күп – аз»	Күп –аз, күбрәк –азрак төшенчәләре белән таныштыруны дәвам итү, логик мәсьәләләр чишү.

	II	“Предметлар”	Предметларны озынлыклары, киңлекләре, зурлыклары буенча чагыштыра белүне камилләштерү, өйрэнгән математик төшенчәләргә ныгыту.
	III	“1,2,3,4,5»	5кә кадәр санау, бирелгән сан буенча предметлар кую, таныш геометрик фигураларны аеру һәм дәрәҗә атау.
	IV	“Пространствода ориентлашу”	Балаларны ике төркемгә чагыштырырга, чагыштыру нәтижәләрен сүз белән әйтә белү, пространствода, вакытта ориентлашу күнекмәләрен ныгыту.
май	I	“5кә кадәр саныбыз”	5кә кадәр санау күнекмәләрен ныгыту.
	II	“Геометрик фигуралар”	Геометрик фигуралар турында алган белемнәрен ныгыту.
	III	“Логик мәсьәләләр чишү”	Логик мәсьәләләр чишә алу күнекмәләрен ныгыту.
	IV	“Тәүлек”	Тәүлек, тәүлек өлешләре турында алган белемнәрен ныгыту.

2.4. «СӨЙЛӘМ ҮСЕШЕ»
МАТУР ӘДӘБИЯТ БЕЛӘН ТАНЫШУ
Аңлатма язуы

«Матур әдәбият уку» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларда китап укуга кызыксыну һәм ихтыяж формалаштыру максатларын торма ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Әдәби эсәрләргә төрле жанр һәм тематикасын - халык әкиятен, татар язучылары һәм шагыйрьләргә хикәя, шигърият, шигъри фольклорның кече формаларын тыңлау, аларның эчтәлегенә хисләрен белдерү сәләтен үстерү.

Әкият геройлары һәм аларның характерлары, чынбарлыкта булган хәлләр, балалар һәм өлкәннәр эшләгән эшләр турындагы күзаллаулар ярдәмдә баланың эчкә дөньясын баеп, укыганны аңлар өчен сораулар бирү һәм фикер алышу.

Тәрбиячеләрдә татар әкиятләргә өзекләргә сәхнәләштерергә өйрәтү.

Укыган эсәрдән аеруча кызыклы, сәнгатьле өзекләргә кабатлаганда, балаларга сүзләргә һәм катлаулы булмаган фразаларны әйтә бәтерергә мөмкинлек бирү.

Кечкенә күләмдә шигърият, шигъри фольклорның кече формаларын яткан сөйләүләргә хуплау.

Уен һәм сәнгать эшчәнлекләргә, конструкцияләү һ. б. ны әдәби образлар белән баеп.

Комплекслы – тематик план

Ай	Атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	I	Хәкимжан Халиков “Көз” шигърият	Шигърият тынлы һәм белергә өйрәтү, эчтәлегенә буенча сорауларга җавап бирү, сөйләм телен үстерү, көз ел фасылындагы матурлыкка соклану булдыру
	II	Зәкия Туфайлова “Шофер булам” шигърият	Шигърият тынлы һәм белергә өйрәтү, сорауларга җавап бирү, сөйләм телен үстерү, шофер хезмәтенә хөрмәт уяту
	III	Фәнис Яруллин “Көзгә табын” шигърият	Шигърият тынлы һәм белергә өйрәтү, сорауларга җавап бирү, сөйләм телен үстерү, көз ел фасылындагы матурлыкка, мул уңышка соклану булдыру

	IV	Әхәт Гаффар “Суалчан кунакка бара” әкиятте	Әкиятнене тынлыи белергә өйрәтү, әчтәлеге буенча сорауларга жавап биру, сөйләм телен үстерү, житез булырга өндәү
октябрь	I	Ш.Галиевның “Дәү әнигә күчтәнәч” шигырен ятлау.	Дәү әниләргә карата хөрмәт хисләре тәрбияләү; балаларның хәтер сәләтен, игътибарлылыгын үстерү, шигырьне сәнгатьле итеп сөйләү күнекмәләре биру.
	II	“Без әкият яратабыз”	Рәсемнәр буенча әкиятләрне искә төшерә, истә калган әкиятләрне өстәл теетры белән күрсәтү
	III	Ә.Ерикәй”Чисталык сөябез(ятлау)	Шигырь аша бал-да чисталыкка омтылыш тәрбияләү; эзлекле һәм сәнгатьле итеп шигырьне сөйләү күнекмәләрен, хәтер сәләтен үстерү; балаларны гигиена кагыйдәләренә гадәтләндерергә өйрәтү, чисталык-сәламәтлекнең нигезе икәнән төшендерү
	IV	А.Алиш “Чукмар белән Тукмар”	Шушы әкият белән балаларны таныштыру, әчтәлегенә, мәгънәсенә төшенергә ярдәм итү, балаларга дуслык, татулык турында аңлату, авазларны дәрәс итеп әйтергә, аларны кушып төрле сүзләр уйларга ярдәм итү
ноябрь	I	“Мин яратам сине, Татарстан!” Р.Рәкыйпов.	Матур әдәбият әсәрләре аша балалар күңелендә туган илне сөю хисе тәрбияләү; бал-ның тыңлыи белү, үз фикерләрен башкаларга житкерә белү сәләтен үстерү; туган як турында балаларның белемнәрен системалаштыру; сорауларга тулы жавап бирүләренә ирешү.
	II	“Туган илнең улы мин”, Р.Миңнуллин.	Р.Миңнуллинның китаплары, шигырьләре белән танышу.
	III	“Әләкче бүре» әкиятте	Әкият белән танышу, начар һәм натур гадәтләр турында белемнәрен киңәйтү. Әләкләшүнең начар гадәт икәнән аңлату.
	IV	М.Гафури «Әби белән онык»	Өлкәннәргә хөрмәт хисе, ихтирамлылык тәрбияләү, аларга ярдәмчел булырга өйрәтү, өлкәннәргә булышу теләге тәрбияләү.
декабрь	I	Ә.Бикчәнтәева “Минем әнием”	Шигырьне уку, өйрәтү; әнигә карата балаларда ихтирам тәрбияләү, ярдәм итәргә теләк уяту.
	II	К.Ушинский “Кыш әбинәң шуклыгы”.	Серле табигать күренешләренә соклану хисләре һәм мәхәббәт уяту; балаларның фикерләрен бер юнәлештә туплыи белү сәләтен үстерү; кышкы салкын көннәренә кошлар, хайваннар, кешеләр өчен авыр вакыт булуын ачыклау.
	III	Ә.Кари “Кошлар туйдырам”.	Кошларның кышкы тормышлары турында балаларга сөйләү, аларга карата кызгану хисе уяту, ярдәм итәргә теләк тудыру. Шигырьнең әчтәлеге белән таныштыру. Ж авазы өстендә эш.
	IV	М.Фәйзуллина “Кыш бабай” шигырен ятлау.	Бал-ның хәтерен, сәнгатьле сөйләмен үстерү, Кыш бабай образын күзаллауны үстерү, бәйрәмнәргә карата кызыксыну тәрбияләү.
гыйнвар	I	“Карт белән төлке” т.х. әкиятте.	Шигырләренәң әчтәлеген аңлап, сорауларга тулы жавап бирүләренә ирешү, сәнгатле сөйләмгә өйрәтү.

	II	Г.Толымбай “Буран”	Табигать күренешләрэнә соклану хисләрә тәрбияләү, шигырләрнең эчтәлеген аңлап, сорауларга тулы жавап бирүләрэнә ирешү, сәнгатле сөйләмгә өйрәтү.
	III	Н.Мадьяров “Шуабыз»	Шигырьне укып эчтәлеген аңлау. “Ш” авазы өстендә эш.
	IV	Ж.Тәржеманов “Кыш”	Серле табигать күренешләрэнә соклану хисләрә һәм мэхәббәт уяту; бал-ның фикерләрэн бер юнәлештә туплый белү сәләтен үстерү; сәнгатьле сөйләмгә өйрәтү.
февраль	I	“Алпамыш шәһәргә килде”.	Юлда үз иминлеген һәм башкаларның иминлеген кайгыртусыйфаты тәрбияләү; логик фикерләү сәләтен үстерү; матур әдәбият аша балаларның юл йөрү кагыйдәләре турындагы белемнәрэн тирәнәйтү һәм ныгыту.
	II	Ш.Галиев “Светофорның өч күзе”	Шигырь аша светофор турындагы белемнәрэн ныгыту, хәтер сәләтен үстерү; шигырьне яттан сәнгатьле сөйләргә өйрәтү, регулировщик турында кыскача белем бирү.
	III	К.Булатова “Солдатлар”	Илебезнең тынычлыгын саклаучы солдатларга карата патриотик хисләр тәрбияләү, хәтер сәләтен үстерү, эчтәлек буенча сорауларга төгәл, аңлаешлы итеп жавап бирергә өйрәтү.
	IV	Карт белән Төлке(татар халык әкиятә)	Балаларга әкиятне уку, фикерләү сәләтен үстерү, әкиятнең мәгънәсен аңларга ярдәм итү.
март	I	Н.Гайсин. “Яз килә” шигыре	Ямьле яз турында бал-ның белемнәрэн арттыру. Шигырьне тыңлау, эчтәлеген аңлау, сөйләп карау.
	II	Ә.Бикчәнтәева “Минем әнием”	Шигырь белән таныштыру. Әниләргә карата балаларда ихтирам тәрбияләү.
	III	Б.Рәхмәтнең «Яз» шигыре (ятлау)	Табигатьнең матурлыгын күрә, аңа соклана белү хисләрә тәрбияләү. Сәнгатьле сөйли белү осталыкларын үстерү. Аерым сүзләрне аңларга булышу, татар теленә генә хас авазлар кәргән сүзләрне дөрес әйтүләрэнә ирешү.
	IV	“Кошлар рәхмәте” Әхсән Баян.	Балаларның кошлар турындагы белемнәрэн арттыру. Шигырьне тыңлау, эчтәлеген аңлау, сөйләп карау.
апрель	I	Ә.Бикчәнтәева. “Салкын саф һава” шигырен ятлау	Шигырьне тыңлау, эчтәлеген аңлау, иртәнге һава торышы турында сөйләшү, матурлыкка соклану тәрбияләү.
	II	Р.Батулланың “Елак этәч” әсәрэн уку	Әкиятне уку, эчтәлеген сораулар ярдәмендә аңларга булышу.
	III	Сәхнәләштерү. Г.Тукай “Бала белән күбәләк”.	Г.Тукай әсәрләрэнә кызыксыну уяту; бал-да оештыру һәм алып баручы ролен башкару осталыгын формалаштыру, уенны алып баручы һәм башка катнашучыларның гамәлләрэнә яраклаштырырга өйрәтү.
	IV	“Йомшак су, йөгәрек су” Ж.Тәржеманов.	Шигырьне укып эчтәлеген аңлау. Суның үзенчәлекләре турында сөйләшү.
май	I	С.Шакир. Бабамның медальләре.	Ватанга мэхәббәт тәрбияләү. Шигырь аша Бөек Ватан сугышы геройлары турында күзаллауларын киңәйтү.

	II	Р. Миңнуллин “Туган илнең улы мин”	Шигырьне укып эчтәлеген аңлау, тыныч туган ил булдыру турында сөйләшү, туган якка мэхәббәт тәрбияләү
	III	М.Мазуновның “Кәжә” шигырен уку	Әсәр белән таныштыру, эчтәлеген сораулар ярдәмендә аңлауларына ирешү.
	IV	Ә.Кари “Гөлләрем”	Гөлләргә карата сак караш, шәфкатьлелек тәрбияләү. Бүлмә гөлләрен танып әйтә белү күнекмәләрен камилләштерү.

СӨЙЛӘМ ТЕЛЕН ҮСТЕРҮ

Аңлатма язуы

Балада туган теленә карата кызыксыну уяту. Уен ситуацияләре, мәгълүмати-аралашу технологияләре куллану, балалар эшчәнлегенә төрле төрләр (уен, аралашу, нәтиҗәле эшчәнлек төрләр) оештыру аша сөйләмне аңлау һәм туган телдә сөйләшсә килү теләге уяту.

Туган телендә аралашуны үзләштерү өчен шартлар булдыру.

Авазларны дөрес әйтү, сәнгатьле сөйләм нигезләрен формалаштыру.

Комплекслы – тематик план

Ай	Атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	I	“Безнең төркемдәге уенчыктар”	Төркемдәге уенчыктарны карау, уен вакытында бер-беренә карата дуслык мөнәсәбәтләре, уенчыктарга карата сакчыл караш тәрбияләү, сөйләм телен үстерү.
	II	«Песи һәм пси балалары»	Рәсем буенча кечкенә хикәя төзүгә өйрәтүне давам итү, песине тасвирлау, хайваннарга карата сакчыл караш тәрбияләү.
	III	“Уенчыкны тасвирла”	Уенчыктарны тасвирларга өйрәтү, сөйләм телен үстерү, уенчыктарга карата сакчыл караш тәрбияләүне давам итү.
	IV	“Безнең төркемдәге уенчыктар”	Уенчыктарны карауны бүлешеп, дус – тату уйнарга өйрәтүне давам итү, уенчыктарны ватмаска өндәү, сөйләм телен үстерү.
октябрь	I	“Сузык авазлар”	Сузык авазлар белән таныштыру, сузык авазларга башланган сүзләргә эзләнү табу.
	II	“Тел көрмәкләндерү”	Тел көрмәкләндерүче жөмлеләр өстендә эш, сөйләм телен үстерү.
	III	“Сюжетлы-ролле уен “Ярмарка”	Жиләк – жимеш һәм яшелчәләр турында белемнәрен камилләштерү, диалог корып сөйләшүгә өйрәтү.
	IV	“Хайваннар кышка ничек эзләнә?”	“Хайваннар кышка ничек эзләнә?” рәсеме буенча хикәя төзү. Кечкенә генә хикәя төзүгә өйрәтү.
ноябрь	I	“Шәхси тәҗрибәдән чыгып сөйләү. Дидактик	Мебель турында белемнәрен үстерү, аларның атамаларын дөрес әйтү, әһәмиятләрен билгеләү, үз фикереңне әйтә белү күнекмәләре формалаштыру, сөйләм телен үстерү.

		уен«Курчакка бүлмә эзерлик»	
	II	“Рәсем буенча сөйләү «Эт һәм эт балалары»	Рәсем буенча бәйләнешле хикәя төзүгә өйрәтүне дәвам итү, шәхси тәҗрибәдән чыгып кечкенә хикәя төзү күнекмәләрен камилләштерү.
	III	“Уенчыкка тасвирлама”	Уенчык буенча кечкенә тасвирлама төзү, сүзләрдә [ш], [ч],[л] авазларын дөрес әйтү, тавыш тембрын көйли белергә өйрәтү.
	IV	“Курчакларга тасвирлама һәм чагыштыру”	Курчакларга тасвирлама бирә һәм чагыштыра алу күнекмәләрен камилләштерү, жөмләне азакка кадәр төзеп бетергә өйрәтүне дәвам итү.
декабрь	I	”Кыш житте”	Тирә-юнь белән таныштыруны дәвам итү. Кыш турында зур рәсем карау, эчтөлөгә буенча сорауларга җавап алу. Ике-өч жөмләдән торган хикәя төзүгә өйрәтү, кышкы киёмнәрне тасвирлау, киём төшенчәсен ныгыту.
	II	“Уенчыклар турында сөйләшү”	Кыска хикәяләр төзүгә өйрәтүне дәвам итү, авазларны дөрес әйтү өстендә эшләү.
	III	“Картина буенча сөйләү” “Таня суыктан курыкмый”	Картина буенча кечкенә хикәя төзүгә өйрәнү, бирелгән аваз белән сүзләр табу, сүзләрдәге авазларны билгеләү.
	IV	“Кыш. Калын һәм нечкә К авазы”	Яңа сүзләр белән таныштыру. Рәсемнәр күрсәтеп аңлату: кар бабай, Кыш бабай, чыршы бәйрәме, Яңа ел, бүлэк, өлөшә, тарата. Кыш турында табышмаклар өйрәнү. калын һәм нечкә К авазының әйтелеше өстендә эшләү.
гыйнвар	I	“Предметлар төркеме буенча сөйләү.	Аваз культурасы [ч] авазы өстендә эшләү, биргән сорауларга тулы җавап бирергә өйрәтүне дәвам итү.
	II	“Кыргый хайваннар”	Кыргый жәнлекләр турында күзаллаулар формалаштыруны дәвам итү, кыргый хайваннарга карата кызыксыну уяту, сөйләм телен үстерү.
	III	Ә. Кари “Кыш”	Шигырьнең өзеген ятлау, сөйләм телен үстерү, кыш ел фасылына хас билгеләрдән алгоритм төзү.
	IV	“Ап – ак тунлы кыш”	Кыш турындагы белемнәрен киңәйтү.Игтибарларын, хәтерләрен, бәйләнешле сөйләм телен үстерү, бердәм хезмәт хисләре тәрбияләү.
февраль	I	“Жир өсте, һава,су транспорты”	Балаларда урамда игътибарлылык һәм транспорт хезмәткәрләренә ихтирам тәбияләү; транспорт турында күзаллауларын киңәйтү, фикерләү сәләтен үстерү.Балаларны транспорт төрләре белән таныштыруны дәвам итү, исемнәрен истә калдыру, кулланылышын белү. Сөйләм телен үстерү.
	II	«Велосипед – минем дустым»	Балаларда юлда үз-үзеңне тоту культурасын тәрбияләү.Бирелгән мәгълүматны тыңлый белү һәм үзләштерүне формалаштыру, мөстәкыйль фикер йөртә белү, коммуникатив сәләтләрен үстерү.Велосипедта хәвефсез йөрү кагыйдәләренә өйрәтү.

	III	“Хәрби һөнәрләр”	Хәрби һөнәрләр, аларның төрләре, хәрби техника турында белемнәрен формалаштыру, хәрби һөнәрләргә карата хөрмәт тәрбияләү. Кайбер авазлар өстендә эшләү.
	IV	М.Жәлил “Карак песи”	Балаларда патриотик хисләр тәрбияләү. Шигырьне сәхнәләштерү аша бал-да артистлык күнекмәләрен үстерү. М.Жәлил турында балаларның белемнәрен баеп, аның әсәрләре белән танышуны дәвам итү. Әйтелешләре авыр сүзләр өстендә эшләү.
март	I	“Картина буенча сөйләү. “Яз.Сыерчыклар”.	Балаларда табигатькә, кошларга карата сак караш, миһербанлылык, кайгыртучанлык тәрбияләү.Фикерләренә мөстәкыйль әйтә белү сәләтен үстерү.Рәсем буенча хикәя төзүләренә ирешү.
	II	“Әниләр бәйрәме”	Әниләр бәйрәме турында белемнәрен киңәйтү, әниләр турында тасвирлау хикәясе төзүгә өйрәтү; әниләргә мэхәббәт һәм ярдәм итү теләге тәрбияләү.
	III	Рәсем буенча сөйләү “Йорт кошлары”	Йорт кошлары турында белемнәрен ныгыту, гади жөмлөләр төзүгә өйрәтү, кошларга карата сакчыл караш, дустанә мөнәсәбәт тәрбияләү.
	IV	“Табышмаклар”	Табышмакларны тыңлый, аңлай белергә өйрәтү, сөйләм телен үстерү.
апрель	I	“Күчмә кошлар”	Кошларга сакчыл караш тәрбияләү. Балаларның кошлар турындагы белемнәрен ныгыту. Күчмә кошларның исемнәрен дәрәс итеп әйтергә өйрәтү.
	II	“Халкыбыз мирасы белән кызыксыну”	Әби-бабаларыбыз иҗат иткән әйберләргә хөрмәт тәрбияләү. Татар халкының декоратив-кулланма сәнгать үрнәкләре белән таныштыру. Бәйләнешле сөйләм телен үстерү.
	III	“Предметларга тасвирлама”	“Могҗизалы капчык” уены уйнау, уенчык буенча кечкенә тасвирлама төзү күнекмәләрен камилләштерү, сөйләм телен үстерү.
	IV	“Габдулла Тукай шигырьләре”	Шагыйрьнең ижатына ихтирам хисләре тәрбияләү. Балаларны Тукайның тормыш һәм иҗат юлы белән таныштыру. Әдәби әсәрләрен тыңлай һәм сөйли белүләренә ирешү.
май	I	“Бакчадагы эшләр”	Май аенда бакчада башкрыласы эшләр турында белемнәрен арттыру, бәйләнешле сөйләм телен үстерү
	II	“Жинү бәйрәме”	Бәйрәм турында сөйләшү, рәсем турында хикәя төзү, аны сөйләп бирү күнекмәләре булдыру.
	III	“Йорт хайваннары турында сөйләшү”	Хайваннарны тасвирлай белү, бирелгән сорауларга тулы җавап табу күнекмәләрен үстерүгә дәвам итү.
	IV	“Назлы сүзләр”	Назлы сүзләренә әйтергә өйрәнү, диалог алып баруны ирешү.

2.5. «ИЖАДИ - ЭСТЕТИК ҮСЕШ»

СӘНГАТЬ ИЖАДИ

Аңлатма язуы

«Ижади сәнгать» белем бирү эшчәнлегә эчтәлегә балаларда әйләнә-тирәдәге матурлыкка кызыксыну уятуны һәм үз-үзләрен күрсәтү

ихтыяжларын канэгатылэндерүне формалаштыру максатларын тормышка ашыруга юнэлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Рәсем ясау

Балаларның игътибарын табигать матурлыгына юнэлдерү, алар белән берлектә үсемлек һәм хайваннар дөньясы объектларының форма, төс, төзелеш камиллегенә соклану.

Татар декоратив-гамәли сәнгате эсәрләре белән танышуны дәвам итү.

Балаларны «орнамент» төшенчәсе белән таныштыру. Татар орнаментында оста итеп чагылдырылган чын чәчәк-үсемлек мотивларын карау. Бизәкнең өлешләрен аера белергә өйрәтү.

Балаларны декоратив эшчәнлеккә тарту: өч яфрак (бер ноктадан өч тапкыр буяу), күкчәчәк, ромашка (акчәчәк), миләш, гөлжимеш һ. б. ны ясау ысулларын күрсәтү.

Бер, ике яки берничә төсне кулланып, гади элементлардан торган тасма (бордюр) бизәгә ясыя белүне формалаштыру. Чәчәкле үсемлекләргә төсләрне туры китерү кирәклегенә игътибар итү.

Берничә өлештән (кош, күбәләк, умарта корты фигуралары) торган предметларның формасын һәм төзелешен чагылдырырга өйрәтү.

Төсмерләр (зәңгәрсү, соры, алсу, шәмәхә) белән таныштыру, төсләрне тою хисен үстерү.

Татар декоратив-гамәли сәнгате үрнәкләре буенча күмәк эшләренә үтәүгә тарту.

Туган шәһәр (авыл) тормышыннан матур вакыйгаларны рәсемгә төшерергә теләк уяту. Рәсемнәрне бергәләп карау һәм нәрсә ясаганны сөйләүләренә ирешү. Ижади активлык тудырырга булышу.

Ябыштыру

Кисеп ябыштыру сәнгатенә кызыксыну уяту, аның эчтәлеген катлауландыра һәм төрле сурәтләү мөмкинлекләрен киңәйтә бару.

Туры сызык буенча башта кыска, аннары озынрак тасмалар кисәргә өйрәтү. Төсле кәгазьдән киселгән тасмалардан предмет сурәтләргә өйрәтү. Сирень, артыш чәһәкләреннән торган композиция төзү өчен, өзек-өзек аппликация техникасы белән таныштыру.

Чәчәкләр, жиләк-жимешләр һ. б. ны ясау өчен, квадраттан түгәрәкләр һәм турыпочмактыктан оваллар кисәргә күнектерү. Бизәү максатыннан полосада, квадрат, түгәрәктә декоратив бизәкләр төшерергә өйрәтү. Ритм-тоемлау хисен уяту.

Бер бит кәгазьдә берничә предметны кисеп ябыштыру юлы белән (урам, шәһәр), балаларны сюжетлы аппликация төзүгә якин китерү. Пөхтә эшләү күнекмәләре булдыру.

Татар декоратив-гамәли сәнгатенә үрнәкләре буенча эзер формалардан (чәчәкләр, күбәләкләр, кошлар) коллектив композиция төзегәндә, үзара ярдәмләшеп эшләү теләге уяту.

Әвәләү

Әвәләп ясау белән кызыксынуны үстерү; балчыктан (тозлы камыр, пластилин) әвәләү күнекмәсен камилләштерү.

Зур кисәктән кечерәк кисәкләр өзеп яки чеметеп алу, аларны бармаклар ярдәмендә түгәрәкләп тәгәрәтү, өлешләренә тоташтыру (чәчәк, гранат, миләш жимешләре); янчелгән шарның өстен шомарту, жиңел генә тарттырып, кырыйларын чеметкәләп чыгу - бөрү (гөбәдия, вак бәләш һ. б.) күнекмәләре формалаштыру. Махсус таякчык (стека) ярдәмендә ике яки дүрт кисәккә бүлеп (бәләш кисәкләре), килеп чыккан формаларны үзгәртәргә тырышуларын хуплау.

Яңа форма барлыкка китерү өчен, шарның уртасын яньчеп, чокыр ясау ысулын куллану. Махсус таякчыкны файдалану ысуллары белән таныштыру. Әвәләп ясалган әйберләргә шушы таякчык ярдәмендә милли бизәкләр төшерергә омтылуларын хуплау.

Балчык (тозлы камыр, пластилин) белән пөхтә итеп эшләргә күнектерү.

Әвәләп ясалган әйберләрне күмәк композициягә (тәлинкәдәге сый, чәй сервисы һ. б.) берләштерү. Уртақ эш нәтижәсен күреп шатлану хисләре уяту. Декоратив әвәләп ясауда халык уенчыклары үрнәкләре (Шәмәрдән, Актүбә һ. б. уенчыклар) буенча иң гади образлар тудырырга теләк уяту.

Өстәл театрында куллану өчен, татар халык әкиятләре буенча сюжет әвәләп ясауга кызыксыну һәм теләк тудыру. Балаларда өлкәннәр белән уртақ эш нәтижәләрен күреп шатлану хисләре уяту.

Комплекслы – тематик план

Рәсем

Ай	атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	I	“Матур чәчәкләр”	Балаларны чәчәк өлешләре белән таныштыру; эстетик тәрбия бирү; сайлап алу күнекмәләрен үстерү; кисточканы дөрес кулланырга өйрәтү.
	III	“Алмагачта алмалар”	Агач рәсемен ясарга өйрәтү. Агачның кәүсәсе, ботаклары, яфраклары, алмалары турында әйтү. Карандаш белән ясау алымнарын ныгыту
октябрь	I	“Аляпкыч бизибез”	Балаларны аляпкычта төрле халык орнаменты бизәкләре төшерә һәм аны чиста итеп эшли белергә өйрәтү, үз эшләреннән кәнагательләнү алу.
	III	“Алтын һәм гади йомыркалар”	Овал формасындагы әйберләрне ясарга һәм чиста итеп кырыйга чыгармыйча буярга, “очлы башлы”, “түгәрәк башлы” төшенчәләрен аңларга (йомырканың бер башы түгәрәк, икенче башы очлырак) ярдәм итү.
ноябрь	I	“Свитерга бизәк төшерәбез”	Түгәрәкләр, юллар, таныш элементлар кулланып кәгаздән киселгән өс киemen бизи белүне ныгыту; төсләрне дөрес сайларга өйрәтү; балаларда мөстәкыйльлек һәм эстетик тойгылар үстерү.
	III	“Әнием портреты”	Әниләргә хөрмәт хисе тәрбияләү; портрет рәсемләү күнекмәсен ныгыту; пумаланы дөрес тотып, чиста-пөхтә эшләүләренә ирешү
декабрь	I	“Кар кызы”	Тун кигән кар кызын сурәтләргә өйрәтү (жилкәдән туны аска таба киңәеп киткән); пумала һәм буяу белән рәсемләүне ныгыту, тунның буявы кипкәч кенә бизәкләрне төшерергә күнектерү.
	III	“Яңа ел белән котлау открыткалары”	Мөстәкыйль рәвештә рәсемнең эчтәлеген уйлап чыгарырга һәм уйлаганны рәсемдә күрсәтергә өйрәтү; рәсем ясауның техник алымнарын ныгыту (буяуларны дөрес куллану, пумала юарга һәм киптерегә күнектерү). Балаларның эстетик тойгыларын, фантазияләрен үстерү, мөстәкыйльлек тәрбияләү
гыйнвар	I	“Минем яраткан уенчыгым”	Балаларны рәсемнәренә эчтәлеген уйлап ясарга, өлешләренә формаларын күрсәтеп ясарга өйрәтү. Буяулар белән эшли белүләрен ныгыту, мөстәкыйльлек тәрбияләү, ясаган рәсемнәре турында сөйли белүләренә ирешү.
	III	“Яулыкка бизәк төшерү (дымка бизәге)”	Дымка уенчыгы һә аның бизәкләре белән танышу. Бизәкләрнең элементларын аерырга (туры кисешкән юллар, нокталар) өйрәтү.

февраль	I	“Тармаклы агач”	Агач сурәтен ясаган вакытта аның юан һәм нечкә ботакларын карандашны каты һәм әкрен басып ясарга өйрәтү; яхшы нәтижеләргә ирешергә күнектерү, ижадилыкны үстерү.
	III	“Матур кошчык”	Түгәрәк һәм овал формаларын берләштереп кошчык ясарга өйрәтү. Аның томшыгын, тәриләрен ясау алымнарын аңлату, чиста эшләү күнекмәләрен бирү
март	I	“Матур чәчәкләр атты”	Балаларны төрле формалар китереп чыгара торган хәрәкәтләр белән матур чәчәкләр ясарга өйрәтү; балаларда эстетик тойгылар үстерү, төсләрне уйлап сайлап алырга күнектерү; матурлыкны күрә белергә өйрәтү.
	III	“Курчакның күлмәген бизәү”	Балаларны таныш элементлардан (сызыклар, нокталар, түгәрәкләр) бизәкләр төзергә өйрәтү. Бизәкләрне ясаган вакытта һәр бизәккә пумала белән эшләнең үз алымын куллану. Балаларда ижадилык, эстетик тойгылыр, күзаллауларын үстерү
апрель	I	“Әкияттәге теремкәй”	Балаларны рәсемдә әкият образын чагылдырырга өйрәтү. Образлы күзаллауны, теремкәйне бизәгәндә мөстәкыйльлек һәм ижадилык үстерү. Бизәүнең төрле алымнарын кулланырга күнектерү.
	III	“Минем яраткан курчагым”	Рәсемдә яраткан уенчыкларның образын ясарга өйрәтү; ясаган рәсемнәрне карап иң матур рәсемне сайлый белү һәм ни өчен ул рәсем матур икәнлеген аңлату. Формаларны дөрес күрсәтә белүне, кеше фигурасының өлешләрен дөрес урнаштыруны аңлату. Бөтен битне тутурып ясарга өйрәтүне дәвам итү.
май	I	“Самолетлар оча”	Карандашка төрлечә басып, болытлар аша очкан самолетларны рәсемдә ясарга өйрәтү. Образлы күзаллауны үстерү. Ясаган рәсемнәренә карата эмоциональ һәм уңайлы тойгылырны уяту.
	III	“Бәйрәмчә бизәлгән йорт”	Рәсемнең эчтәлеген уйларга өйрәтү. Ижадилыкны, үзлегеннән эшләне тәрбияләү.

**Комплекслы – тематик план
Ябыштыру**

ай	атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
сентябрь	II	“Матур флажоклар”	Кайчы тотарга өйрәтү, фложокларны кәгазь битендә дөрес итеп урнаштыру, чиста-пөхтә эшләү
	IV	“Полоскалар кисү һәм ябыштыру”	Кайчы тотарга өйрәтүне дәвам итү, фложокларны кәгазь битендә дөрес итеп урнаштыру, чиста-пөхтә эшләү
октябрь	II	“Без ничек бер кәрзин гөмбә жыйдык?”	Гөмбә кисеп алып ябыштыру алымнары белән таныштыру; табигать биргән хезинәгә сакчыл караш тәрбияләү; көзгә уңыш турындагы белемнәрен киңәйтү; дөрес итеп эшләргә өйрәтү.
	IV	“Суда көймәләр йөзә”	Полосканы туры сызыклар буенча кисәргә һәм турыпочмакның почмакларын кисеп алуны ныгыту. Өлешләрдән торган көймә образын тудырырга өйрәтү.
ноябрь	II	“Зур өй”	Полосканы туры сызыклар буенча кисәргә һәм турыпочмакның почмакларын кисеп алуны ныгыту. Өлешләрдән торган зур өйнең образын тудырырга өйрәтү.

	IV	“Яулык бизэу»	Балаларны туры сызык буенча озынча полоскалар кисэргэ, кайчы белэн сак эш итэргэгэ, яулык очларын матур итеп бизэргэ өйрэтү. Әнилэргэ карата хәрмәт тәрбияләү.
декабрь	II	“Уенчык салынган арба”	Турыпочмаклыкның, квадратның почмакларын түгәрәкләп кисеп алуны ныгыту. Ижат итэргэ балаларда теләк уяту.
	IV	“Чыршыга төймәләр”	Балаларны түгәрәк формалар кисә белергә күнектерү. Кайчы белән эшли белүне ныгыту. Матурлыкка соклану, бәйрәм хисе тәрбияләү.
январь	II	“Матур пирамидалар”	Балаларны квадрат, түгәрәк формалар кисә белергә күнектерү. Кайчы белән эшли белүне ныгыту. Кирәкле төсләрне сайлап алырга һәм иң зур түгәрәктән кечкенә түгәрәккә түгәрәкләрне урнаштырырга өйрэтү.
	IV	“Автобус”	Турыпочмаклыкның почмакларын түгәрәкләп кисэргә өйрэтү, полоскадан кечкенә квадратлар кисеп алуны ныгыту (автобусның тәрәзәләре).
февраль	II	“Альпкычка бизәк төшерү”	Квадраттан өчпочмаклар, түгәрәкләр кисеп алуны күнектерү. Чиста матур ябыштырырга өйрэтү, төсләр балкышын дөрес сайлау, үз эшеңнән кәнагатләнү хисе алу.
	IV	“Күктә самолетлар оча”	Коллектив эштә бергә сөйләшеп эшлэргә өйрэтү, рәсемне тулыландырырга өйрэтүне дөвам итү
март	II	“Әнигә бүләк”	Балаларга квадраттан почмакларын түгәрәкләп кисэргә өйрэтүне дөвам итү. Эстетик зәвык булдыру, кул чукаларының моторикасын ныгыту. Кайчыны дөрес тотарга, сак эш итэргә өйрэтү.
	IV	“Курчакларга чокыр бизибез”	Балаларны матур төсләр кулланып, матурлап бизэргә, бизәкләр кисэргә өйрэтү, кайчыны дөрес тотып сак эш итэргә өйрэтүне дөвам итү; турыпочмактан, квадраттан түгәрәкләр кисүне күнектерү, пөхтә клэйләү алымнарын ныгыту. Матурлыкны күрә һәм тудыра белергә өйрэтү.
апрель	II	“Ракета”	Турыпочмаклыкны икегә бөкләп почмакларын кисеп алырга өйрэтү. Альбом битендә ракетаны диагональ буенча урнаштыру, чиста итеп эшли белергә өйрэтү, эшкә кызыксыну уяту.
	IV	“Кис һәм нәрсә ябыштырасың килсә, шуны эшлә”	Үз эшләренәң эчтәлеген уйларга, эшлэргә өйрэтү. Кәгазьдән турыпочмак, түгәрәк, квадрат формалары кисү. Ижадилыкны тәрбияләү.
май	II	“Кызыл калфак”	Апликациягә әкият образы бирергә өйрэтү. Кешене сурәтлэргә(күлмәк формасы, баш, аяк, кул,) өйрэтүне дөвам итү. Пөхтә кисэргә һәм ябыштыра алуны ныгыту.
	IV	Тылсымлы бакча.	Коллектив композиция булдыру; кайчы белән турыга, квадратның, турыпочмакның почмакларын түгәрәкләп кисүне өйрэтүне дөвам итү.

Комплекслы – тематик план

Әвәләү

ай	атна	Эшчәнлек темасы	Бурычлар
----	------	-----------------	----------

сентябрь	I	“Алмалар һәм жимешләр”	Жиләк-жимешләр турындагы белемнәрен киңәйтү, гомумиләштерү;жиләкжимешләргә сакчыл караш тәрбияләү;жимешләрне дәрес формада эвәләү күнекмәләрен үстерү; эвәләү дәресләренә кызыксынуларын уяту.
	II	“Зур һәм кечкенә кишерләр”	Конус формасын эвәләү, зур һәм кечкенә предметлар белән эшли алуны булдыру.
	III	“Кыяр һәм чөгөндөр”	Овал һәм түгәрәк формадагы предметларны эвәләүне дәвам итү, предмет өстен сыпырып тигезләү.
	IV	“Мәгънә буенча эвәләү”	Үз теләкләре буенча эвәләү, үвәләү ысулларын дәрес куллануны булдыру.
октябрь	I	“Тозлы камырдан кондитер ризыклары”	Тозлы камыр һәм аның үзлекләре белән таныштыру;пешекче хезмәтенә соклану хисләрен тәрбияләү; дәрес форма бирү күнекмәләрен үстерү;пешекчеләр хезмәтен хөрмәтләргә өйрәтү.
	II	“Гөмбәләр үсә”	Балаларның гөмбәләр турындагы белемнәрен ныгыту, аларның ашарга яраклы яки агулы булырга мөмкин икәнлеген аңлату; аларга карата сакчыл караш тәрбияләү, сәламәтлекне саклауга өйрәтү..
	III	“Энемә яки сеңлемә бүләккә уенчык”	Балаларда күзаллау сәләтен үстерү, алдан үзләштергән эвәләү күнекмәләрен куллану. Бүтән балаларга игътибарлы булырга өйрәтү, алар турында кайгыртырга күнектерү.
	IV	”Өчпочмак”	Татар халык ашлары белән таныштыруны дәвам итү; кул чукларының физик үсешен ныгыту. Халык ашларына хөрмәт тәрбияләү.
ноябрь	I	“Яшелчә кибете”	Балаларга түгәрәк формадагы яшелчәләр эвәләргә тәкъдим итү. Нинди яшелчәләр белүләрен, нинди төстә икәннен ачыклау. Эвәләү алымнарын ныгыту.
	II	“Аквариумда балыклар йөзә”	Балаларның балык төрләре турында белемнәрен киңәйтү, гәүдә төзелешләренә игътибар итү, төрле гәүдәле балыклар эвәләргә өйрәтүне дәвам итү.
	III	“Үрдәк”	Дымка уенчыгы белән таныштыру, чөметү кебек ысулларны дәрес куллануны булдыру.
	IV	“Слива һәм лимон”	Овал формадагы предметларны эвәләргә өйрәтүне дәвам итү, эстетик зәвык формалаштыру.
декабрь	I	Кар бабайлар эвәлибез.	Төрле зурлыктагы түгәрәкләрне эвәләргә өйрәтү; эвәләү алымнарын ныгыту; эстетик зәвык формаларын тоюны үстерү.
	II	“Теләк буенча эвәләү”	Балаларны үз теләкләре буенча мөстәкыйль һәм ижади рәвештә уйлаган нәрсәләрен ясарга өйрәтү. Эвәләүнең төрле ысулларын кулланып эшләүне ныгыту.
	III	“Кар кызы”	Балаларны кеше фигурасы эвәләргә өйрәтүне дәвам итү. «Озынча-багана формасы», «түгәрәк-шар»формаларын әйтә белергә өйрәтү.Шөгылгә карата балаларда кызыксыну уяту.
	IV	“Яңа елга күчтәнәч”	Балаларны үз теләкләре буенча мөстәкыйль һәм ижади рәвештә уйлаган нәрсәләрен ясарга өйрәтү. Бәйрәм хисе, кемнеләр сөендерәсе килү хисен уяту.
я н	II	“Курчак”	Ике өлештән торган предмет эвәләү (шар - баш, столбик - тун).

	III	“Минем яраткан әкият героём”	Балаларның үзләре сайлаган әкияттән үзләренә ошаган әкият героен әвәләргә өйрәтү. Аның гәүдә формасын, кул, аякларын дәрәс итеп тасвирлый беләргә өйрәтү; әкиятләренә хәтерләрендә яңартырга ярдәм итү; әкият геройларының уңай һәм тискәре якларын күрә һәм бәяли беләргә күнектәрү.
	IV	“Азык –төлек кибетенә тәм –томнар киледә”	Татар халык ашлары белән таныштыруны дәвам итү; кул чукларының физик үсешен ныгыту. Халык ашларына хөрмәт тәрбияләү.
февраль	I	“Кошлар жимлеккә очып килделәр”	Әвәләүдә гади торышны: гәүдәне аска, башны ияргә, иптәшеңнең эше белән үз эшеңне берләштерәргә өйрәтү. Әвәләү алымнарының техникасын ныгыту.
	II	“Яраткан йорт хайваным”	Хайван өлешләрен өйрәнгән алымнар белән әвәләү, хайваннарға карата сакчыл караш тәрбияләү.
	III	“Самолетлар аэродромда”	Ике кисәк пластилиннан самолет әвәләргә өйрәтү
	IV	“Үзеңә нәрсә ошый, шуны әвәлә”	Үз фикерләренә туплай белүне үстерү, әдәби әсәрләрдән алган тәэсирләренә формалаштыру. Алда өйрәнгән алымнарны кулланып кызыклы әйберләр әвәләүне ныгыту.
март	I	“Чынаяк(чокыр)”	Тәгәрәтү алымы белән савыт – саба әвәләргә өйрәтү. Кырыйларын тигезләп формага китерү. Өлешләрен беркетү һәм шомартуны ныгыту. Кул чуклары хезмәтен камилләштерү.
	II	“Чәчәк бәйләмә”	Тюльпан чәчәгә әвәләргә өйрәтү, әниләргә хөрмәт тәрбияләү.
	III	“Куян баласы”	Гәүдә өлешен дәрәс әвәләргә өйрәтү, куяңга хас үзенчәлекләрен ачыклау, хайваннарға карата сакчыл караш тәрбияләү.
	IV	“Кәжә бәтиә”	Дүрт аяклы хайван әвәләргә өйрәтү(гәүдәсе овал, башы озынча, тәпиләре туры); әвәләү алымнарын ныгыту; уч төпләрендә әйләндерү; аерым өлешләрен гәүдәгә беркетү; беркеткәч шомартып кую.
апрель	I	“3 аюга савыт әвәләү”	Бер төрле формадагы предметларны, ләкин төрле зурлыктагы предметларны әвәләргә өйрәтү; предметларны әкият буенча драматизацияләргә өйрәтү. Савытларны әвәләүне күнектәрү; тәгәрәтү, сыту; кырыйларын бармаклар белән күтәрүне эшкәртү.
	II	“Тәлинкәдән кошчык жим чүпли”	Алда өйрәнгән алымнарны (тәгәрәтү, тартып чыгару, өлешләренә беркетү, шомарту) кулланып әвәли белүне ныгыту.
	III	“Чеби”	Төрле зурлыктагы шарлар әвәләү, бер-берсе белән тоташтыру, чәметеп койрык, томшык ясау
	IV	“Матур бакчабыз”	Алда өйрәнгән алымнарны кулланып әвәләү ысулларын ныгыту. Нинди яшелчәләр белүләрен, нинди төстә икәннен ачыклау.
м а	I	Ирекле	Ижади һәм үзлегеннән эшләүне үстерүне ныгыту. Стек белән эшләргә өйрәтү.

	II	Ирекле	Ижади һәм үзлегеннән эшләүне үстерүне ныгыту. Стек белән эшләргә өйрәтү. Алган белемнән куллануны ныгыту.
--	----	--------	---

ЖЫР

Аңлатма язуы

«Музыка» белем бирү эшчәнлегенә эчтәлегенә балаларның музыкальлекләрен, музыканы хис-тойгы белән кабул итү сәләтләрен үстерү максатларын тормышка ашыруга юнәлтелә һәм белем бирү бурычларын билгели.

Татар музыкасына карата кызыксыну уяту, аны тыңларга теләк белдерү. Аның хисле-образлы эчтәлегенә турында сөйләү, кичерешләр белән бүлешү.

Татар композиторларының музыкаль эсәрләрен тыңлап, музыканың төп өч жанры: «жыр», «бию», «марш» төшенчәләрен бирү. Балаларның музыка характерын, кәефен бирә белү сәләтләрен үстерү.

Музыка уен кораллары (курай, кубыз, тальян гармун һ. б.) һәм аларның яңгырашы белән танышунуны давам итү. Татар жырларын дөрес, сәнгатьле итеп һәм аңлап башкарырга, сүзләрен ачык итеп әйтергә күнектерү.

Татар биюенә хас гади хәрәкәтләр («аяк очларында атлап йөрү», «чүгү», «аяк очларында күтәрелү», «берле бишек», «баш-үкчә», «култыклашып әйләнү», «борма» (гади вариант) һ. б.) белән таныштыруны давам итү.

Музыка характерына туры китереп, ритмлы хәрәкәтләр башкаруны формалаштыру.

Хәрәкәтле импровизацияләрдә музыкаль образны чагылдырырга омтылуны хуплау, балалар белән бергә гәүдәләнеш вариантларын («тәкәббер» этәч, «кайгыртучан» тавыклар, тик-тормас чебиләр һ. б.) тикшерү, музыкаль әкият эчтәлегенә һәм характерына дөресрәк туры килә торган образны сайларга булышу, һәр ижади табышны хуплау.

Балалар эшчәнлегенә төрле структурасына музыка өстәү; матур әдәбият, сынлы һәм театр сәнгатьләре эсәрләрен файдаланып, кәефкә туры килерлек һәм хис-кичерешләргә ярдәм итәрлек музыка астында катнаш музыкаль эшчәнлек үткөрү.

3.Милли – жирле компонент (НРК)

Аңлатма язуы

Тәрбияләү һәм белем бирү бурычлары:

Туган йортка, балалар бакчасына, туган илгә мөхәббәт тәрбияләү. Туган шәһәрнең күренекле урыннары белән таныштыру.

Татар халкының мәдәниятенә, горелә –гадәтенә кызыксыну уяту. Декоратив – кулланма сәнгәте белән таныштыру.

Рус халкының мәдәниятенә, горелә –гадәтенә кызыксыну уяту. Декоратив – кулланма сәнгәте белән таныштыру.

Үткән буын ижат иткән барлык әйберләргә ихтирам тәрбияләү.

№	Белем өлкәсе	Бүлекләр	Бурычлар
1	Физик үсеш	Сәламәтлек	Хәрәкәткә, бергә уйналучы татар халык һәм рус хәрәкәтле уеннарына кызыксынучанлык тәрбияләү. Балада унай сыйфатлар, татар һәм рус халкының сулыш гимнастикасын, физминуткаларын, күнегүләрен куллана алу күнекмәләрен формалаштыру.
2		Физик культура	Татар һәм рус халкының хәрәкәтле уеннары белән танышу, халык уеннарына кызыксынучанлык уяту.

			Балаларның ижади фикерләүләрен. Физик сыйфатларын: тизлек, осталык, чыдамлыкларын үстерү, хәрәкәт күнекмәләрен камилләштерү.
3	Социаль-шәхси үсеш	Социальләштерү	Татарстан республикасы һәм Рәсәй турында беренче күзаллауларын формалаштыру.. Зурларга һәм яшәтәшләренә әдәпле эшдәшү, үзләрен алар белән тотнаклы тоту сыйфатларын тәрбияләү. Дуслык, дәрәслек, кешелеклек, гаделлек тәрбияләү.
4		Хезмәт	Үз-үзгә үзлегеннән һәм сыйфатлы хезмәт күрсәтүне булдыру (зурлардан башка киенү, чишенү, киёмнәрне төреп – элеп кую), төркемдә һәм балалар бакчасы жирлеген тәртиптә тоту күнекмәләрен үстерү. Үз шәһәрнең язучылары һәм шагыйрьләре эсәрләрендә чагылган кешеләргә файда китерүче хезмәт төрләре турында күзаллауларын формалаштыру. Үзлегеннән хезмәт итәргә һәм зурлар эшендә катнашу теләге белдергәнне бүләкләү һәм ныгыту.
5		Куркынычсызлык	Хәвефле ситуацияләрдән чыгу юллары, беренче ярдәм күрсәтү алымнары белән таныштыру. Табигатьтәге хәвефле ситуацияләр (зарарлы үсемлекләр һәм гөмбәләр) турында белемнәрен формалаштыру. Туган шәһәр урамнарында юл йөрү кагыйдәләрен ныгыту.
6	Сөйләм үсеше	Матур әдәбият уку	Татар һәм рус фольклоры, туган шәһәр язучылары һәм шагыйрьләренәң якты иллюстрацияле китаплары белән таныштыру. Эсәрләренә эмоциялә кабул итүне булдыру. Геройларның характерын аңлай белү күнекмәләре формалаштыру.
7		Сөйләм телен үстерү	Балалар бакчасындагы националь культура тирәлегә аша туган телне һәм икенче телне өйрәнү күнекмәләре формалаштыру. Зурлар һәм яшәтәшләре белән сөйләшү теләге уяту.
8	Танып белү үсеше	Танып белү	Туган якның һәм Мәскәү шәһәрнең күренекле урыннары, туган чкның үсемлекләре, хайваннары белән таныштыру. Татар һәм рус халкының мирасына кызыксынучанлык уяту.
9	Ижади – эстетик үсеше	Жыр	Халык уен кораллары: гармун, балалайка белән таныштыру. Татар халкының кайбер бию күнегүләрен башкарырга өйрәтү
10		Ижади – сәнгать	Татар халкының декоратив – кулланма сәнгәтенә кызыксынучанлык уяту, татар орнаменты белән әйберләренә буйга өйрәтү. Ижади – сәнгәттә «Яфрак», «Тюльпан», «Кыңгырау чәчәге» орнаменты куллану. Городец эшләнмәләре белән танышу (бутон, купавка, розана, яфрак). Рәсемдә дымка бизәкләрен куллануны ныгыту.

Комплекслы – тематик план

Ай	Физик үчеш	Социаль –шәхси үсеш	Танып белү, сөйләм үсеше	Ижади –эстетик үсеш
Яр Чаллы, Татарстан				
Сентябрь Октябрь	<i>Уеннар:</i> «Скок - перескок», «Карусель»,	Туган шәһәр турында сөйләшү. КамАЗ турында	<i>Әкиятләр.</i> «Аю һәм бабай», «Төлке һәм торна»	<i>Музыка:</i> «Осень наступила» Л. Шигабутдинова көе

	«Яшелчэләр» «Төсле автомобильләр» <i>Имитацион уен:</i> «Без автобуста барабыз»	<i>иллюстрацияләр карау.</i> <i>Әңгәмә:</i> «Минем Республика Татарстан», «Шәһәр урамнары», «Транспортта үз- үзеңне әдәпле тоту» «Профессияләр»	Р. Батулла «Күчтәнәч» <i>Шигърият.</i> Б. Рәхмәт «Әтәчкәй...» Р.Валеева «Курчаккакүлмәк бүләк иттем» Р. Миннуллин «Әни белән эти турында» <i>Проза.</i> А. Хасанов «Балалар бакчасында», <i>Ятлау:</i> Бармак гимнастикасы «Бармаклар»	<i>Тыңлау:</i> «Әпипә» «Хороводная», «Әйдә, биибез» (диск «Шома бас»). <i>Ижади сәнгать:</i> <i>Әваләү:</i> «Кошлар», «Дустыма бүләк» <i>Рәсем:</i> «Шәһәр урамнарында», «Яулыкны бизибез» <i>Бәйрәм:</i> «Сәмбелә»
Россия				
Ноябрь	<i>Уеннар.</i> «Дингез шаулый», «Тавык һәм чебиләр».	<i>Әңгәмә:</i> «Минем илем», «Россия буенча сәяхәт», «Балаларның дусты - светофор» <i>Диактик уеннар.</i> «Три цвета светофора», «Балалар- жәяүлеләэр һәм балалар- пассажирлар». Рус халык әкичтләренә костюмнар эзерләү	<i>Әкиятләр.</i> «Мужик и медведь» «Дурак и береза» «Как варить компот?» Г. Юдин «Синие листья» В. Осеева <i>Шигърият.</i> «Котик» М. Дружинина, «Мы идем через дорогу» М. Дружинина, «Вот какой рассеянный» С. Маршак, «Дядя Степа» С. Михалков, «Светофор» С. Маршак Проза. «Сторож» В. Осеева, «Как Маша стала большой», «Осень на пороге» Н. Сладков	<i>Жыр.</i> «Осень» И.Кишко сүзләре, сл. Т.Волгина көе, бишек жыры «Баю-бай» М Красина көе, М.Черной сүзләре, «Ива» А.Князькова көе. И.Токмакова сүзләре, «Дождик» М.Красева көе, Н.Френкель сүзләре <i>Ижади сәнгать.</i> <i>Әваләү:</i> «Дымка аты» <i>Ябыштыру.</i> «Матрешкалар» (коллектив эш) <i>Рәсем:</i> «Настяга сарафан» (дымка бизәге) <i>Бәйрәмнәр:</i> «Рус халык әкиятләре кичәсе», «Капустник».
Декабрь	<i>Уеннар</i> «Көн - төн», «У медведя во бору», «Светофор»,	<i>Әңгәмә.</i> «Мәскәү шәһәре», «Россия турында сөйләшү», «Юлда үзеңне дәрәс	<i>Әкиятләр.</i> «Кораблик», (золотой серпок. М.: Малыш, 1994) «Мороз и заяц» «Сказка про Комара Комаровича»	<i>Жыр.</i> Рус халык музыкаль коралы «балалайка» белән танышу «Песня о Родине» И.Дунаевский «Моя Россия» Г.Струве көе, Н.Соловьева

	«Житез жэяүле», «Два Мороза»	тоту» <i>Дидактик уен</i> «Мэскәүдән кунаклар»,	Д. Мамин-Сибиряк <i>Шигърият</i> «Живи, елочка!» И.Токмакова «Белый снег пушистый» И.Суриков <i>Проза.</i> «Поход» А. Гайдар «Светик-трехцветик» Т.Александровой (Веселые картинки. №6. 2003), «Как елку наряжали» Л.Воронкова	сүзләре «Я по городу иду» А. Перескокова көе, Т.Антонова сүзләре «Скоро Новый год» И.Арсеева көе, В.Татаринов сүзләре «К нам приходит Новый год» В.Герчик көе, З.Петрова сүзләре <i>Иҗади сәнгать.</i> <i>Әваләү:</i> «Әкияти кош» (филимонов бизәге) <i>Ябыштыру:</i> «Поясны бизәү» (филимонов бизәге) <i>Рәсем:</i> «Рус кызының күлмәге» (филимонов бизәге) <i>Бәйрәмнәр:</i> «Хушкеләсен, Яңа ел!» «Раштуа бәйрәме»
Татарстан				
Январь	<i>Уеннар</i> «Казлар аккошлар», «Песи һәм тычкан»	Казан шәһәре турында сөйләшү. Казан шәһәренен күренекле урыннары турында рәсемнәр карау. <i>Әңгәмә:</i> «Татар халык ашлары» «Светофор янында машиналар» <i>Имитацион уеннар:</i> «Без автобуста» «Светофор сигналларына карап юл аша чыгу»	<i>Әкиятләр:</i> «Зирәк карга» А. Гаффар. «Койрык» А. Алиш. «Куркак белән батыр» <i>Шигърият</i> Г. Тукай. «Кышкы кич» Ш. Галиев. «Автобуста» Р. Валеева. «Кил тизрәк, яз!» Б. Рәхмәт. «Асия» Х. Халиков. «Хәерле иртә» <i>Проза:</i> А. Алиш «Эшче абый»	<i>Музыка:</i> татар халык музыкаль коралы «Гармун» белән танышу «Попляши!», «Найди свою пару» (диск «Шома бас») <i>Иҗади сәнгать.</i> <i>Әваләү</i> «Татар халкының милли ризыгы чәк-чәк» <i>Ябыштыру</i> «Мендәр чигәм» <i>Рәсем:</i> «Сөлге чигәм» <i>Бәйрәм</i> «Нардуган»
Россия				
Февраль	<i>Уеннар:</i> «Көтүче һәм көтү», «Төлке»	<i>Беседә:</i> «Рус телендә назлы»	<i>Әкиятләр:</i> «Төлке, бүре, аю», «Әтәч һәм ногыт борчагы»	<i>Музыка:</i> «Сапожки скачут по дорожке» А.Филиппенко көе, Т.Волгина сүзләре,

	<p>һәм тавыклар», «Үрдәкләр», «Укчы», «Чокыр аркылы сикер»</p>	<p>сүзләр», «Минем туган телем», «Мин киенә беләм», «Солдат абый» «Ватанны саклаучылар көне».</p>	<p>«Сказка про маму» С.Прокофьева <i>Шигърият:</i> «Научу обуваться братца» Е.Благинина, «Мамин день» И.Токмакова, «Праздник мам» В.Берестов <i>Проза.</i> «Про снежный колобок» Н.Калинина, «Оля пришла в садик» В.Карасева, «Звездолетчики» В.Бороздин</p>	<p>«Зайинька пушистый», «Путаница» Е.Тиличева көе, К.Чуковский сүзләре, «Кошечка» В.Витлин көе, Н.Найденова сүзләре, «Бравые солдаты» А.Флиппенко көе, Т.Волгина сүзләре, «Мамочка моя» А.Перескоков көе, С.Антонова сүзләре <i>Ижади сәнгать.</i> <i>Әваләү</i> «Аюлар өендә нәрсә бар?» <i>Ябыштыру</i> «Тоз савытын бизәү» (городец бизәге) <i>Рәсем</i> «такта бизәү» (городец бизәге) <i>Бәйрәмнәр</i> «Масленица», «Муса Жәлил- татар шагыйре- герой».</p>
Татарстан				
Март	<p><i>Игры:</i> «Соры бүре», «Хәйләкәр төлке»</p>	<p><i>Әңгәмә:</i> «Татарстан хайваннары», «Туган ягым кошлары», «Мухомор гөмбәсе», «Минем туган урам» <i>Кошларга җимлекләр әзерләү</i> <i>Сюжетлы-рольле уеннар:</i> «Шофер», «Транспорт һәм жәяүлеләр»</p>	<p><i>Әкиятләр:</i> «Ике ялкау» Г.Тукай «Су анасы» <i>Шигърият:</i> Ш. Маннур. «каз бәбкәләре», А. Рәшит «Кояшлы туган ягым», Г. Зәйнашева «Сабантуй», М. Жәлил «Мой пес», «Чишмә», «батыр куян», «Гөмбәләр» <i>Проза:</i> М. Хасанов «Кар ява» Г. Тукай. «Кайсы вакыт була?»</p>	<p><i>Музыка:</i> «Парный танец», «Подружились» (диск «Шома бас») <i>Ижади сәнгать.</i> <i>Әваләү</i> «Кошлар» <i>Ябыштыру:</i> «Кызылтүшләр һәм песнәкләр» <i>Рәсем:</i> «Татар әкиятләрендә хайваннар» <i>Бәйрәм:</i> «Нәүрүз»</p>
Россия				
Апрель	<p><i>Уеннар</i> «Чыпчыклар», «Казлар - аккошлар», «У</p>	<p><i>Әңгәмә:</i> «Туган як агачлары», «Туган чкта үсүче чәчәкләр һәм</p>	<p><i>Әкиятләр:</i> «Лисичка-сестричка и серый волк», «Зимовье зверей» «Медведь и солнце» Н. Сладков, «Сороки» В. Осеева, «Сказка о</p>	<p><i>Музыка.</i> «Зима прошла» Н. Метлов көе, М. Клокова сүзләре, «Ласточка» А. Перескоковкөе, С. Антонова сүзләре,</p>

	медведя во бору	үсемлекләр», «Урманда үзеңне тоту эдәбе», «Бүлмә гөлләрен тәрбиялибез» Дидактик уеннар «Очалар, сикерәләр, йөгерәләр», «Нинди агачтан?»	перевернутой черепахе» М. Пляцковский, «Под грибом» В. Сутеев <i>Шигърият:</i> «Весна» Г. Ладонщиков, «Посидим в тишине» Е. Благинина, «А что у вас?» С. Михалков, «Почему рассердилась бабушка?», «Белая береза» С. Есенин <i>Проза.</i> «Аленький цветочек», «Хотела галка пить...» Л. Толстой, «Памятник советскому солдату» Л. Кассиль, «Неслух» Н. Сладков <i>Ятлау өчен:</i> «Одуванчик» Е. Серова,	«Песенка львенка и черепахи» Г. Гладков көе, С. Козлов сүзләре, «Апрель» П. Чайковский <i>Ижади сәнгать.</i> <i>Әваләү:</i> «Дымка этәче» <i>Ябыштыру:</i> «Урманда яз» (коллектив эш) <i>Рәсем:</i> «Пасхаль йомыркаларын бизәү» (филимон бизәге) <i>Бәйрәмнәр:</i> «Пасха», «Г. Тукай – бөек шагыйрь»
Май	<i>Күңел ачу:</i> «Без уйнарга яратабыз»	<i>Әңгәмә:</i> «Туган ягым- Татарстан»	<i>Әдәби викторина.</i> «Таныш әдәби эсәрләр буенча сәяхәт »	<i>Рәсемнәр күргәзмәсе.</i> <i>Бәйрәм:</i> «Өйдәгез, дуслашыйк», «Сабантуй».

4. ӨТИ – ӘНИЛӘР БЕЛӘН ЭШ

Ай	Тема
сентябрь	1. Консультацияләр : “Һәр балада талант бар”, “Балага спор төре сайлыйбыз”, “Гаилә конфликты һәм балалар”, “Кичке уеннар”, “Кичке укуның файдасы”. 2. Белешмәлек “Өгәр чит илгә барсаң” 3. Газета “Балалар бакчасына рәхим итегез” 4. Ата – аналар жыелышы: - «Юлларда куркынычсызлык» - «Балаларда яхшы сыйфатлар тәрбияләү» - «УМК». 5. Табип киңәшләр: “Вакцинопрофилактика”, “Компьютерның һәм телевизорның зыяны”, “Күзләр өчен гимнастика” 6. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
октябрь	1. Консультацияләр : “Хәрәкәтле уеннарның бала организмы өчен файдасы”, “Бишек җырлары җырлыйбыз”, “Яссытабанлылыкны кисәтү”, “Ни өчен бала уенчыкларны җыярга теләми?”, “Сәләтле бала”. 2. Газета “Сәламәт булыгыз!”, “Тәрбияче апа – бәйрәмең белән!”, “Өлкәннәрне тәбриклибез һәм бәйрәм белән котлыйбыз!” 3. Өлкәннәрне бәйрәм белән котлау, балаларның үз куллары белән ясаган бүләкләрен бирү. 4. “Сәмбелә” бәйрәмен уздыру 5. Табип киңәшләр: “Бабасыр”, “Балаланың гаиләдәге физик тәрбиясе” 6. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
ноябрь	1. Консультацияләр : “Профилактик прививкалар”, “Музыкотерапия”, “чиратта торганда һәм транспортта барганда балалар белән уеннар”. 2. Газета “Бәйрәм белән, кадерле әниләр!” 3. “Әниләр” бәйрәме уздыру 4. Табип киңәшләр: “Салкын һава турында 5 төрле өти – әниләрнең күзаллаулары”, “Матур һәм сәламәт тешләр”, “Төркемгә чир керсә...” 5. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү. 6. Белешмәлек “Бала белән бергә уйныйбыз”
декабрь	1. Консультацияләр : “Саф һавада йөрүнең файдасы”, “Өти –әни булу рәхәт ул”, “Сюжетлы-рольле уеннар аша балаларда туган телне үстерү”, “Өйгә уйный-уйный кайтабыз”. 2. Балалар өчен шугалак (тау) төзү. 3. Газета “Тәҗрибәләр үткәрәбез”, “Хуш киләсең, Яңа ел” 4. “Хуш киләсең, Яңа ел!” бәйрәме уздыру 5. Табип киңәшләр: “Салкын тиюдән саклану чаралары”, “Гәүдә төзелеше бозылуы”, “Саф һавада хәрәкәтле уеннар” 6. “Сюжетлы-рольле уеннар” күргәзмәсенә эзерлек һәм үткөрү. 7. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.

	8. Ата – аналар жыелышы: “Тәртип кагыйдэләре”
январь	1. Консультацияләр : “Бармак уеннары”, “Юл һәм балалар” 2. Газета “Балаларның юл травматизмы сәбәпләре”, “Чыныктыру чаралары”. 3. Ачык ишәкләр көне: мастер – класс “Йокыдан уяну гимнастикасы”, “Саф һавада уеннар” 4. Мастер –класс “Сәламәт булуйк: чыныктыру алымнары” 5. Рәсем конкурсы “Айболит киңәшләре” 6. Табип киңәшләре: “Гриппка каршы аромотерапия”, “Туберкулездан саклану”, “Яссытабанлылык булса, нишләргә?” 7. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
февраль	1. Консультацияләр: “Ишәтергә һәм тынларга өйрәнәбез”. “Биибез дә, җырлыйбыз” 2. Газета “Изге Вәли көне”, “Бәйрәм белән әтием, абыем, бабам” 3. “Ватанны саклаучылар көне” бәйрәмен уздыру 4. Табип киңәшләре: “Отморожение», “Бала йокысы”, “Йокыдан уяну гимнастикасы” 5. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
март	1. Консультацияләр: “Тиктормас балаларга уеннар”, “Начар сүзлелек”, “Балаларның урамда уйнау жирлекләре”. 2. Рәсем конкурсы “Минем яраткан әкият героем” 3. “8март – халыкара хатын кызлар көне” бәйрәме уздыру 4. Табип киңәшләре: “Җил чәчөгә авыруы”, “Авитаминоз” 5. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
апрель	1. Консультацияләр: «Витаминотерапия», “Балалар алдыйлар”, “Беренче китаплар”. 2. Газета “Көлке көне”, “Космонавтика көне”, “Бөек татар шагыйре Г.Тукай” 3. Табип киңәшләре: “Тычканнар таратучы чирләр”, “Саф һавада йөрү бик файдалы” 4. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү.
май	1. Консультацияләр: “Кояш, су һәм һава безнең дуслар”, “Музыкаль аптека”, “Балаларның җәйге ялы”, “Су белән уеннар”. 2. Газета “Без сезне мәңге онытмабыз!” 3. Рәсем конкурсы “Җиңү көне белән!” 4. Табип киңәшләре: “Талпан авыруы”, “Баланың күзләрен саклыйк” 5. Өти –әниләрне кызыксындырган сорауларга җавап бирү. 6. Ата – аналар жыелышы: “Оптимистлар илендә”

5. Материаль – техник база

Төркемдә белем һәм тәрбия бирү өчен уенчыклар һәм уен почмаклары бар.

1. «Туган ягым - Татарстан» почмагы

- Милли киёмдәге курчаклар: татар малае һәм кызы, рус малае һәм кызы
- Габдулла тукай портреты
- Уеннар өчен битлекләр

Дидактик уеннар

- «Төсле ишекләр»
- “Ромашка”

Методик әсвәпләр һәм аудио кушымта

- К.В. Закирова, Л.Р. Мортазина “Балачак – уйнап – көлеп үсәр чак”
- З.М. Зарипова, Р.С. Исаева “Үстерешле уеннар”
- К.В.Закирова, Р.Ә.Кадырова, Г.М.Сафиуллина “Балалар бакчасында әдәп- әхлак тәрбиясе”
- З.М.Зарипова, А.Х.Габдрахимова, А.Т.Миникаева “Балалар бакчасында бердәм белем бирү эшчәнлегенә”
- К.В. Закирова, Л.Р. Мортазина “Әй уйныйбыз, уйныйбыз”
- Татар телендә мультфильмнар
- Диск “Балалар һәм эти-әниләр өчен УМК буенча уеннар”
- Диск “Әкиятләр”
- Аудио – китап “Татар әкиятләре”
- Диск “Шома бас”
- Диск “Танцы народов Поволжья”
- Диск “Луиза Батыр – Булгари. Сертотмас үрдәк. Бардым күлгә, салдым кармак”
- Диск “Луиза Батыр – Булгари. Африка хикмәтләре”
- Диск “Луиза Батыр – Булгари. Биеләр итек - читекләр”

Мәгълумат әсвәпләре

- Татар язучылары һәм шагыйрьләре
- Татар халык сәнгате
- Әкиятләргә иллюстрацияләр
- Татарстан Республикасы турында белешмә
- Рәсәй турында белешмә
- Яр Чаллы шәһәре турында белешмә
- ”
- Татарстан Республикасы шәһәрләре турында белешмә
- Трафаретлар / орнаментлар
- Идел бие халыклары уеннары
- Рәсәй геральдикасы и бәйрәмнәре
- Альбом “Минем туган ягым

Татар әдәбияты

- Балалар өчен шигырьләр
- Л.А. Харисова, В.А. Гарипова “Ватаным Татарстан”
- Батулла “Бишек хикәятләре”
- М. Фәйзуллина “Чебиләр зарядкасы”
- Ә. Ситдыйкова “Серле дөнья”
- Ф.Сафин “Кошлар яратучы малай”
- Татар халык әкиятенә “Камыр Батыр”
- Татар халык әкиятенә “Саламторхан”
- Татар халык әкиятенә “Сак –сок”
- Г. Тукай “Тылсымлы сәхифәләр”

2. “Музыкаль» почмак

Уен кораллары

- Барабан, агачтан пластмасстан эшлэнгән маракас, ирен гармуны, металлофон, саксафон, гитара, бубен, кастонетта, колотушка, курай.
- “Баскыч”
- “Күңелле-күңелсез”
- “Музыкаль уен кораллары”

Ясалма уен кораллары

- Микрофон, маракас

3. “Кәеф” почмагы

- Күрсәтмә эсвап “Кәеф театры”
- Өстәл театры “Кәеф театры”
- Коллективта бердәмлек оештыру уеннары картотекасы
- Театральләштерелгән уеннар картотекасы
- Психогимнастика
- Эмоциональ бушатылу “көзгә”

4. “Театр” почмагы

- Өстәл пәрдәсе; өстәл, күлгә, би-ба-бо, таякчыклар һәм бармак театрлары, театр өчен битлекләр, киёмнәр.
- Дидактик уен “Әкият геройлары”
- Лото “Әкиятләр”
- Күрсәтмә эсвап “киёмнәр өчен бизәкләр”

5. “ПДД” почмагы

- Лото “Юл йөрү билгеләре” 2шт
- Дидактик уен “Сак бул, юл!”
- Күрсәтмә эсвап “Транспорт”
- Дидактик уен “Юл йөрү билгеләрен өйрәнәбез”
- Өстәл уены “Юл”
- Махсус тарнспорт
- Күрсәтмә эсвап “Берүзем урамда”
- Картотека “Транспорт”
- Папка “Балаларга юл йөрү кагыйдәләрен өйрәтү”
- Папка “Светофорны өйрәнәбез”

Методик кулланма

- Г.А. Галеева, С.М. Гаффарова “Мәктәпкәчә яшәтәге балаларны юлларда үзләрен хәвефсез тоту кагыйдәләренә өйрәтү”
- Э.Я. Степаненкова, М.Ф.Филенко “Дошкольникам о правилах дорожного движения”
- В.Э.Рублях “Правила дорожного движения”
- Т.Шакирова “Юл хәрәкәте билгеләре”
- Табышмаклар “Занимательно о правилах дорожного движения»
- Транспорт турында шигырләр

6. “Физкультура ”почмагы

- “
- Күзлэргә гимнастика ясыйбыз”
- “Сулыш гимнастикасы”
- “сәламәтләндрүче уеннар”
- “Хәрәкәтле уеннар”
- “Бармак гимнастикасы”
- “Сюжетлы– рольле уеннар”

- “Кышкы спорт төрләре”
- “Жәйге спорт төрләре”
- “Спорт жиһазлары”

• Туплар, скакалкалар, төсле тасмалар, шишкалар, шалтыравыклар, сыбызгы, бубен, качыклар, флаглар, кеглялар, обручлар, гантельләр, кольцеброслар.

Ясалма чыныктыру жиһазлары

• Массаж келәмчеге, пробкалардан эзләр һәм келәмчәкләр, мунчаладан келәмчәкләр, киндер сюрприз йомыркаларыннан канат һәм гантельләр, ясалма туплар (эчендә борчак)

7. “Куркынычсызлык” почмагы

- Т.А.Шорыгина “Беседы об этикете с детьми 5-8лет”
- Т.А.Шорыгина “Беседы о воде, о природе”
- Т.А.Шорыгина “Беседы о правилах пожарной безопасности”
- Т.А.Шорыгина “Беседы об основах безопасности с детьми 5-8лет
- Т.А.Шорыгина “Беседы о том, кто где живет”
- “Дерес туклану”
- Папка “Янгын куркынычлыгы”

- “Урамда куркынычсызлык”
- “Беренче ярдәм”
- “Өйдәге куркынычсызлык”
- “Ут белән уйнама”

Уеннар аротекасы

- “Физминуткалар”
- “Санамышлар”
- “Жырлы – биюле уеннар”
- “Йога”
- “Чыныктыру»

Күрсәтмә әсвәпләр

Жиһазлар

Методик кулланма

Үстөрүче уеннар

- “Сәламәт бул”
- “Профессияләр”
- Лото “Бөтен эш тә яхшы”

8. “Табигатъ” почмагы

- Табигатъ календаре
- Лото “Беренче предметлар”
- Лото “Йорт хайваннары”
- Лото “Продуктлар”
- “4нче ким”
- “Баллы-тозлы, ачы”

- «
- Рәсемнәр буенча хикәяләр төзү»: кыш, яз, жәй, көз.
- «Һава торышы»
- «Ел фасыллары алгоритмы»
- «Хайваннар, жиләкләр, кошлар»
- «Агачлар, куаклар, гөмбәләр»
- «Безнең як кошлары»
- «Чәчәкләр»
- «Киемнәр»

9. “Сөйләм үсеше” почмагы

-
- “Капма -каршы”
- “Мәгънә буенча аер”
- “4нче ким”
- “Рәсемнәр буенча хикәя яз”
- “Сюжетлар буенча хикәя төзе”

10. “Математика” почмагы

- Үстерүче уен “Без санныйбыз”
- Лото “Төсләр һәм фигуралар”
- Дидактик уен “Төс һәм форма”
- Лото “Уңга - сулга”
- Дидактик уен “Предметлар һәм контурлар”
- Лото “Зур, уртача, кечкенә”

Шулай ук төркем кибет, чәчтараш, гаилә, шифахәнә, даруханә, транспорт, почта сюжетлы-рольле уеннар өчен жиһазлар һәм эсваплар белән тулыландырылган.

Үстерүче уеннар

- “Хайваннар һәм аларның балалары”
- “Рәсемнәрне бер рәткә жый”
- “Табигатъ күчтәнәчләре”
- “Агачлар”
- «4 сезона»: кыш, яз, жәй, көз.
- «Экологик уеннар»

Күрсәтмә эсваплар

- «Кошлар»
- «Жиһазлар»
- «Бүлмә гөлләре»
- «Гербарий»
- «Кызыл китап»
- «Чәчәкләр турында легенда»
- Муляжлар: жиләкләр, жиләк-жимешләр, яшелчәләр, кыргый һәм йорт хайваннары, жир-су хайваннары, бөжәкләр.

Үстерүче уеннар

- “Матур сүзләр өйрәнәбез”
- “Табышмаклар”
- “Шигырьләр”
- «Сөйләм телен һәм уйлау сәләтен үстерүче уеннар»
- «Чиста сөйләшү күнегүләре»

Әдәбият

Төп программалар:

1. Комплекслы программа «Туганнан мәктәпкә кадәр» Веракса Н.Е., Комарова Т.С., Васильева М.А.

2. 59нчы “Дуслык” балалар бакчасының төп белем бирү программасы.

Парциаль программалар:

1. Балалар бакчасы: Эти-эниләр һәм балалар бакчасы тәрбиячеләре өчен уку китабы. - Казан: Раннур, 2003.

2. Балачак аланы: балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм эти – эниләр өчен хрестоматия. – Казан: РИЦ, 2011. – 560 б.

3. Белем һәм тәрбия эшчәнлегенң перспектив программасы «туганнан мәктәпкә кадәр» Н.Е. Веракса, М.А. Васильевой, Т.С. Комаровой. Уртанчылар төркеме.

4. Бондаренко Т.М. Балалар бакчасында физик-сәламәтләндрү эше - Воронеж: ИП Лакоценина Н.А., 2012

5. Закирова К.В., Мортазина Л.Р. “Әй уйныйбыз, уйныйбыз...” Балалар бакчасында хәрәкәтле уеннар: балалар бакчасы тәрбиячеләре һәм физкультура инструкторлары өчен методик кулланма. – Казан: Беренче полиграфия компаниясе, 2013. – 224 б.

6. Закирова К.В. “Балалар бакчасында әдәп-әхлак тәрбиясе: методик кулланма/К.В. Закирова, Р.Ә. Кадыйрова, Г.М. Сафиуллина – Казан: Беренче полиграфия компаниясе, 2013. -424 б.

7. Зарипова З.М. “Үстерешле уеннар: методик кулланма/З.М. Зарипова, Р.С. Исаева. - Казан: Беренче полиграфия компаниясе, 2013. -128 б.

8. Закирова К.В. “Әхлак нигезе-матру гадәт”(Гаиләдә һәм балалар бакчасында әдәп-әхлак тәрбияләү): Методик кулланма/К.В. Закирова, Р.Ә. Кадыйрова. - Казан: Мәгариф, 2004. -383б.

9. Закирова К.В., Мортазина Л.Р. Балачак-уйнап-көлөп үсәр чак: методик кулланма. - Казан: Редакционно-издательский центр, 2012

10. Күзәтүләр нигезендә мәктәпкәчә яшәтгә балаларга әйләнә-тирә турында белем бирү. Нәжметдинова Р.Ф

11. Комарова Т.С. “Занятия по изобразительной деятельности в детском саду» (Из опыта работы) . М., «Просвещение», 1978.

12. Комплекслы белем бирү «туганнан мәктәпкә кадәр» Н.Е. Веракса, Т.С. Комарова, М.А. Васильева. Уртанчылар төркеме - Волгоград: Учитель, 2012 Колесникова Е.В. «Математика для детей 4-5 лет», ФГОС таләпләренә туры килгән.

13. Кравченко И.В., Долгова Т.Л. балалар бакчасында күзәтү. Уртанчылар төркеме. Прогулки в детском саду. Методик кулланма – М.: ТЦ Сфера, 2011.

14. Мәктәпкәчә яшәтгә балаларны юлларда үзләрен хәвефсез тоту кагыйдәләренә өйрәтү дәресләре циклы. Методик күрсәтмәләр/ Авт.-төз.: Г.А. Галеева һ.б.-Казан: “Балаларның тормыш иминлеге фәнни үзәге” ДУ нәшрияте, 2010

15. “Туган телдә

сөйләшәбез: методик әсбап/Ф.В. Хәзрәтова, З.Г. Шәрәфетдинова, И.Ж. Хәбибулина. - Казан: Инновацион технологияләр үзәге. -2013. -256 б.

16. Төбәкнң мәктәпкәчә белем бирү программасы. -РИЦ, 2012

17. Хрестоматия для дошкольников 4-5 лет/Сост. Н.П. Ильчук и др. -1-е издание. М., АСТ, 1997.

18. Юсупов Ф.Ю., Камалова З.Ф., Борһанова Р.А. “Гөлбакча”. Балалар бакчалары өчен хрестоматия. 1990

